

INSPIRATION FRA NORSKE MEDIER

Projekter, tips og metoder fra
SKUP-konferencen 2024

KARINA ODDERSHEDE DAHLGAARD

graverredaktør, Gravercentret

INDHOLD

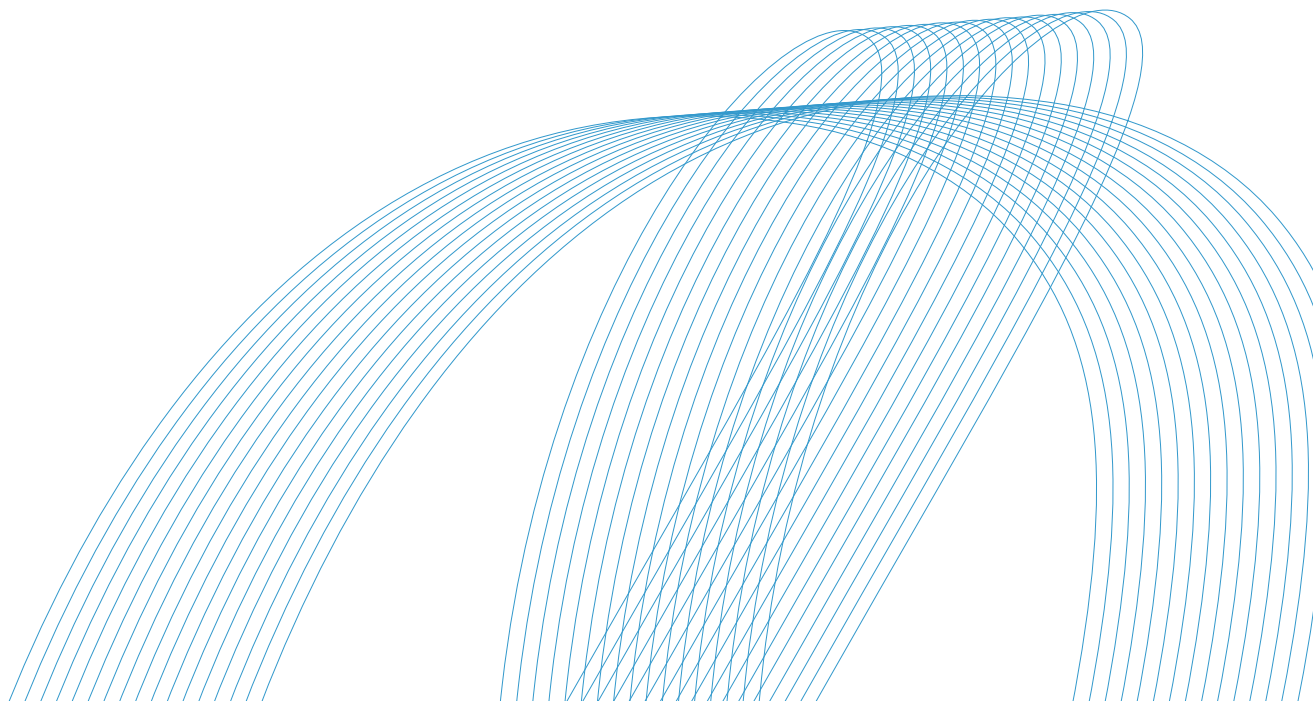
<u>Forord</u>	8
<u>Praktisk info om SKUP-konferencen</u>	10
<u>Pointereferater fra oplæg, jeg hørte</u>	12
<u>Digital</u>	13
<u>Sådan kan journalister bruge Googles research-værktøjer</u>	13
<u>Sådan bruger du de allerbedste AI-værktøjer</u>	16
<u>Derfor lader jeg Chat-GPT gøre graverarbejdet for mig</u>	19
<u>Projekter</u>	20
<u>Fritidsforskellene i Oslo</u>	20
<u>Fødekaos på UNN</u>	22
<u>Skredet</u>	24
<u>Tre skud i Ibsens gade</u>	26
<u>Sædskandalen, som rystede Sverige</u>	27
<u>Jagten på de forsvundne asylbørn</u>	29
<u>De uopklarede dødsfald</u>	30

<u>065 - politiets ukendte kode</u>	31
<u>Aktieskandalen</u>	32
<u>Aktier, solbriller og ægtemænd: Lynsnak om politiske skandaler</u>	34
<i><u>Etiske overvejelser</u></i>	35
<u>Opvasken efter Bamsegutt</u>	35
<i><u>Proces</u></i>	37
<u>Inspireret efter SKUP? Her kan du få starthjælp</u>	37
<u>Omtaler af alle bidrag til SKUP-prisen 2024, inkl. link til projekt og metoderapport (intro)</u>	39
<u>065 - Politiets ukendte kode (TV 2)</u>	40
<u>Aktieskandalerne i norsk politik (E24)</u>	40
<u>Asylbørnene, der forsvandt (NRK)</u>	41
<u>At undersøge en undersøgelse (Nettavisen)</u>	41
<u>Da pædofile blev taget ind i varmen (Aftenposten)</u>	42
<u>De falske samer (NRK)</u>	42
<u>De ulovlige adoptioner (VG)</u>	43
<u>De uopklarede dødsfald (VG)</u>	43

<u>Den skjulte klinik i Rumænien (NRK)</u>	44
<u>Den skjulte plejehjemskø (TV 2)</u>	44
<u>Finansskandalen (Nordlys)</u>	45
<u>Fiskeriprojektet (Sunnmørsposten, iTromsø og Framtid i Nord)</u>	45
<u>Forbindelsen (Stavanger Aftenblad)</u>	46
<u>Forsvarspræsterne, der advarede om egen ledelse (Vårt Land)</u>	46
<u>Fortovssagerne (Nordstrands Blad)</u>	47
<u>Fritidsforskellene i Oslo (Aftenposten)</u>	47
<u>Hundenetværket i Arendal (Nettavisen)</u>	48
<u>Hytteskandalen i Kragerø (Kragerø Blad Vestmar)</u>	48
<u>Højt spil i kulisserne - kampen om Mjøssygehuset (Oppland Arbeiderblad)</u>	49
<u>Idrætsvarslerne (TV 2)</u>	49
<u>Jagten på en drabsdømt (VG, Namdalsavisa og Helsingin Sanomat)</u>	50
<u>Krisepakkerne, hvor de rige fik mest (NRK)</u>	50
<u>Laksegriseriet (Dagens Næringsliv)</u>	51
<u>Lakselandet (NRK)</u>	52

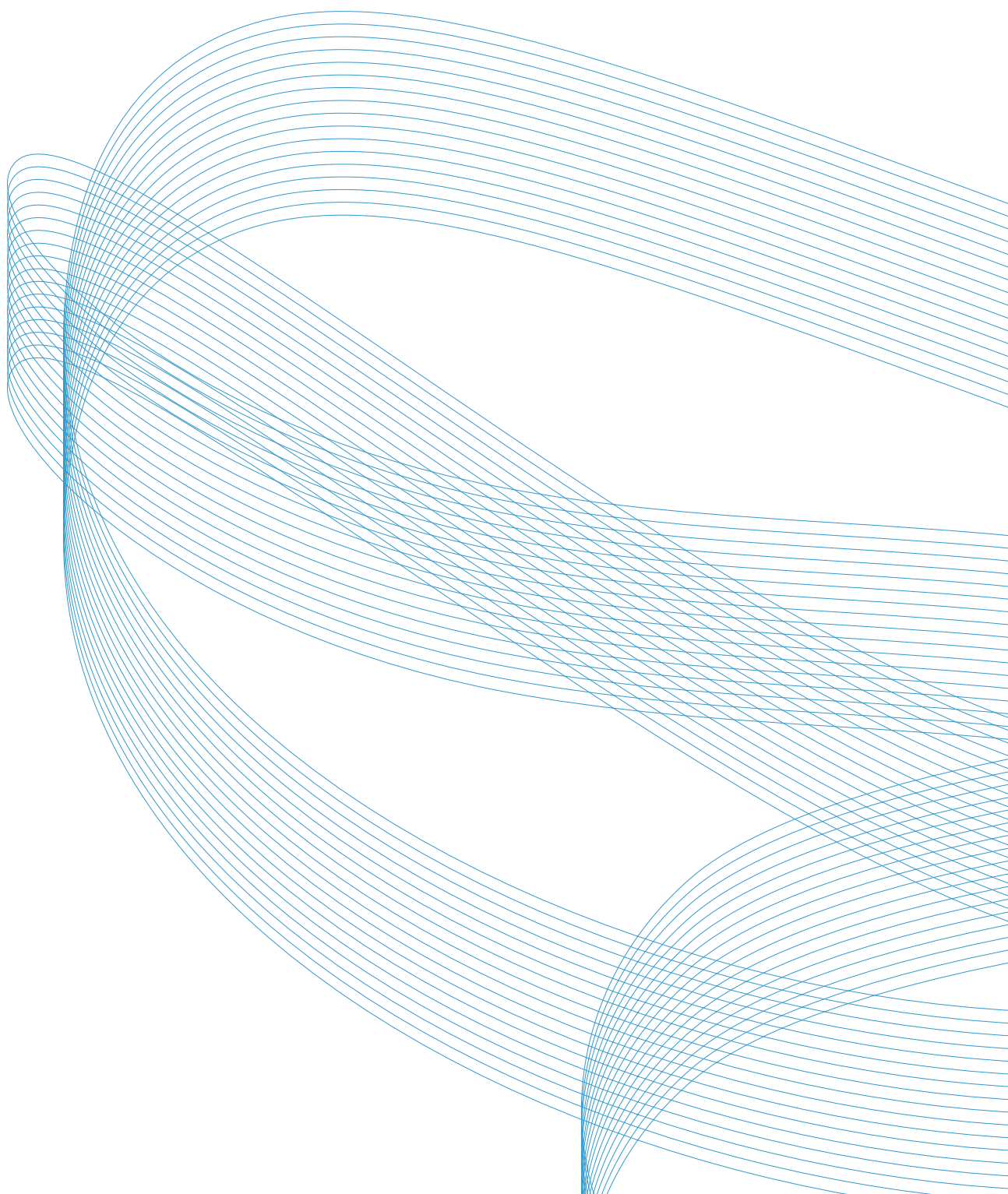
<u>Milliardæren (Adresseavisen)</u>	53
<u>Mobningens ansigt (Dagbladet)</u>	53
<u>Nardus (Dagen)</u>	54
<u>Norsk bistand finansierede Hamas-terror, og UD løj om det (Krimnett)</u>	54
<u>NRK gransker skoven: Alt er ikke i sin grønneste orden (NRK)</u>	55
<u>Når politiet dræber: Tre skud i Ibsens gade (Bergens Tidende)</u>	56
<u>Omsorg bag lukkede døre (NRK)</u>	57
<u>Oslofjorden dør: Alle vil redde fjorden - men ingen vælger at gøre det (Tønsbergs Blad)</u>	57
<u>Pilgrimsfolket (Vårt Land)</u>	58
<u>Premier League-pengene (Dagbladet)</u>	58
<u>Privatskolemillionerne (Klassekampen)</u>	59
<u>Psykatriens bagside (Østlands-Posten)</u>	59
<u>R8Me-sagen (Sunnmørsposten)</u>	60
<u>Skibet som gik under Søværnets radarer (Vi menn)</u>	60
<u>Skjult risiko: Et folkefinansieret korthus (E24)</u>	61
<u>Skoleskandalen i Stor-Elvdal (Østlendingen)</u>	61

<u>Skredet (Nordlys)</u>	62
<u>Skyggekrigen (NRK)</u>	63
<u>Spionkrigen (Aschehoug)</u>	63
<u>Stjernekonsulenten (Panorama nyheter (og tidl. Bistandsaktuelt))</u>	64
<u>Tesla-sagen (Sunnhordland)</u>	64
<u>Tvillingerne Mille og Mina blev kun 16 år (TV 2)</u>	65
<u>Tyveriet (Romerikes Blad)</u>	65
<u>Voldtægt (NRK)</u>	66
<u>Vores by 2023 (Fædrelandsvennen og iTromsø)</u>	67
<u>Brug for hjælp? Kontakt Gravercentret</u>	68

Der er nogle graverprojekter, som både er omtalt i pointereferatet fra oplægget og under listen af alle SKUP-indstillede projekter.

Klik på et punkt i indholdsfortegnelsen for at springe til den pågældende side.

FORORD

Denne udgivelse kan forhåbentlig inspirere journalister og redaktører til at igangsætte spændende undersøgende projekter.

Hele udgivelsen handler om SKUP-konferencen i Tønsberg i Norge, som jeg besøgte 12.-14. april 2024. Mange af oplæggene handlede om konkrete graverprojekter fra forskellige landsdele i Norge, og jeg tror, at nogle af dem kan inspirere på flere medier til at lave noget lignende.

Konferencen imponerede mig virkelig. Dels var den rigtig godt arrangeret og afviklet, dels var nordmændene meget villige til at dele deres erfaringer, også meget ærligt og om egne fejl osv. Men vigtigst så var programmet beundringsværdig godt. Der var over 100 sessioner med op til 9 oplæg på én gang. Jeg har ærligt talt ikke set noget i programmet, som ikke lød interessant, og jeg overværede ikke én session, som jeg var skuffet over.

Mange af oplæggene tog udgangspunkt i konkrete graverprojekter, og man får virkelig det indtryk, at der både på nationale, regionale og bittesmå lokalredaktioner leveres graverjournalistik af tårnhøj kvalitet. Særligt var jeg imponeret over de små redaktioners bedrifter.

Nogle af de nordmænd, jeg talte med, fortalte, at det faktisk er forholdsvis nyt, at så mange norske lokalmedier laver undersøgende journalistik af så god kvalitet. De pegede på SUJO som forklaringen på dét. SUJO – Senter for Undersøkende Journalistikk – blev etableret i 2018 og er på mange måder det, Gravercentret, Danmarks Center for Undersøgende Journalistik, er inspireret af. Så det gav mig virkelig et håb om, at vi på det danske center over tid kan være katalysator for, at der bliver produceret mere og bedre undersøgende journalistik om lokale forhold, fordi det netop er den ild, som brænder i mine kolleger og mig.

Har man ikke lige et varmt tip om korruption eller noget lignende stort, så mindede konferencen mig om, at der også kan laves ganske gode rekonstruktioner, der går bag om nyheder, der ellers blot bliver dækket i registrerende form. De rekonstruktioner, jeg hørte om, havde både været læsermagneter og afsløret fejl i procedurer.

På deltagerlisten med over 600 journalister kunne jeg se, at der kun var få deltagere fra Danmark, og nogle af dem skulle selv holde et oplæg. Jeg kan anbefale konferencen til danske journalister og redaktører, der beskæftiger sig med (eller ønsker at komme til at beskæftige sig med) undersøgende journalistik, uanset medies størrelse eller hvilke platforme, man udkommer på.

Måske får du lyst til at tage dertil næste år?

Her kommer i hvert fald noget inspiration fra SKUP-konferencen 2024.

*Karina Oddershede Dahlgaard
graverredaktør, Gravercentret
Aarhus, april 2024*

PRAKTISK INFO OM SKUP-KONFERENCEN

Her er praktiske informationer til dig, der ønsker at rejse til SKUP. At jeg deler mine erfaringer, kan forhåbentlig gøre det lettere for dig.

SKUP

SKUP står for Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse og kan herhjemme bedst sammenlignes med FUJ. SKUP udtales scoop.

SKUP afholder en årlig konference og uddeler en eftertragtet pris, som gives til det undersøgende projekt med den bedste metoderapport.

Køb af billet

Jeg købte min billet i slutningen af november. Konferencen var udsolgt i foråret.

Prisen for conferencebilletten uden hotelværelse var 7.750 norske kroner.

Tidspunkt

Konferencen fandt sted 12.-14. april 2024. Konferencen startede om fredagen kl. 16, og så sluttede programmet søndag kl. 13, hvor der så var mulighed for at spise frokost efterfølgende. Mange rejste hjem søndag morgen og hørte ikke søndagens program.

Konferencen er årlig.

Transport til Tønsberg

Jeg tog færgen fra Hirtshals til Larvik (4 timer) og kørte i bil til Tønsberg (ca. 30 min.).

Det er også muligt at sejle til Oslo, ligesom man kan flyve til Sandefjord eller Oslo og f.eks. tage toget til Tønsberg.

Sproget

Kan man som dansker tage til en norsk konference med norske oplæg? Ja, det synes jeg absolut. Og jeg er vitterligt ikke ret god til at forstå norsk. Mit niveau er ca. til at se tv-serien SKAM. Jeg forstod oplæggene udmærket, selvom der selvfølgelig var ord, der gik tabt. Og jeg oplevede, at

journalisterne var flinke til at uddybe eller forklare, hvis man efterfølgende havde lyst til at få noget uddybet. Samtidig virkede oplægsholderne meget åbne over for, at man bare kunne kontakte dem på mail. Desuden er der under hele konferencen mulighed for kun at høre oplæg på engelsk, da ét spor udelukkede kører på engelsk.

Programmet

Programmet kunne man på forhånd studere på web og via app'en Sched. Programbeskrivelserne var – modsat andre konferencer jeg har været på – fyldestgørende og præcise i forhold til, hvad der faktisk skete til oplæggene.

Et par dage før konferencen brugte jeg app'en til at sammensætte det program, jeg ønskede at høre. Der var programpunkter i følgende spor: AI, data, søgning og verificering, hverdagsgravning, inspiration, ledelse og sådan gjorde vi det.

Underholdning og prisuddeling

Der er traditionen tro gjort meget ud af underholdningen på SKUP-konferencen. Fredag aften var der først underholdning i baren og senere var der "Late Night Show" med hemmelige gæster i den store sal.

Nordmændene morede sig gevaldigt. Her var det så lidt underligt at være dansker, fordi det helt sikkert havde været sjovere at kende til de kendte gæster og de sager, de talte om.

Lørdag aften var der gallamiddag, underholdning og uddelingen af SKUP-prisen og SKUP-diplomerne til de projekter, som havde de bedste metoderapporter.

SKUP-prisen er prestigefyldt og kaldes "norgesmesterskaberne i journalistik".

Maden

Jeg havde lidt nervøst set i programmet, at der først var aftensmad kl. 20 og havde derfor pakket en lille snack-madpakke til den første dag. Det var det mest unødvendige nogensinde.

I conferencehotelles foyer var der gennem hele konferencen softice, frugt og kæmpe kageborde, man frit kunne tage fra. Selvfølgelig var der også kaffe, te og vand til fri afbenyttelse.

Fredag aften var der buffet. Buffet, tænker du måske. Men jeg siger dig: Det var den mest lækre buffet, jeg nogensinde har smagt. Frokostbuffeten lørdag var også god. Lørdag aften til gallamiddagen blev der serveret portionsanrettet mad, som også var helt fin. Søndag kunne man spise buffet til frokost eller tage sandwich m.m. med sig på rejsen, hvis man skulle hurtigt videre.

Tøj

Mange klædte om til lørdag aften til lidt pænere tøj. Men de var altså ikke i gulvlange kjoler og smoking. Og man ville heller ikke falde igennem i sit almindelige tøj.

POINTEREFERATER FRA OPLÆG, JEG HØRTE

Jeg har blot taget noter fra de oplæg, jeg har hørt. Har du opfølgende spørgsmål, så får du de bedste svar ved at tage fat i oplægsholderne.

Åbningstalen

Nina Selbo Torset, SKUP's bestyrelsesleder

Torset åbnede konferencen med bl.a. disse pointer:

Der har været så mange politiske skandaler det seneste år, og det understreger vigtigheden af en kritisk presse.

Med den store magt, mediebranchen har, følger også et stort ansvar, og skandaler kan også ramme pressen selv.

Journalister skriver fortsat alt for tit procent i stedet for procentpoint, men der sker også langt alvorligere fejl. Som det f.eks. har gjort med NRK's dokumentar "Ingen elsker Bamsegutt".

Det er i SKUP's ånd, at NRK vil fremlægge sine fejl for første gang her på konferencen.

Delingskulturen er særligt norsk. Vi skal lære af hinanden. Vi er først og fremmest kolleger.

DIGITAL

Sådan kan journalister bruge Googles research-værktøjer

Mia Sahl, ansvarlig for undervisning af bl.a. skandinaviske journalister i

Googles værktøjer, Googles News Lab, Google News Initiative.

Mia Sahls job er at undervise journalister i Google-værktøjer, og hun tager gerne imod henvendelser om det på sahlm@google.com.

Hun opridsede under oplægget en række værktøjer og metoder. Nogle af dem kender du måske i forvejen.

Google Trends

Google Trends viser dig, hvad der søges mest på lige nu i Danmark. Du kan også vælge et søgeord og se, hvordan der har været søgt på det over tid.

Det er potentielt et godt værktøj til at lave dagsaktuelle historier med information om det, som ens brugere leder efter på Google.

Ingen af de tilstedeværende journalister i det fyldte lokaler brugte Google Trends i forvejen.

Du kan f.eks. skrive et bynavn og finde ud af, hvad folk vil vide om byen.

Du kan også se forskel på søgning i en region. Søger du f.eks. på forfatteren Jon Fosse, så vil man i Norge vide, om han har børn. I Sverige vil man vide noget om nobelprisen.

Mia Sahl har efterfølgende oplyst mig om, at pga. den retslige tvist, der er mellem Google og danske publicister, så er Google News ikke lanceret i Danmark, og det betyder, at Google ikke indekserer danske nyhedssider og derfor ikke kan pege på nyheder fra danske nyhedssites, hvis man f.eks. søger på "Børsen brand".

Men tendenserne vises korrekt – hvad er det, danskerne søger mest på?

Search

Mia Sahl indrømmede uopfordret, at Google er blevet dårligere til at imødekomme søgninger for journalister.

Hun gav følgende tips til at præcisere sine søgninger:

- + og -. Skriv et af tegnene, hvis du ønsker at inkludere eller udelade noget specifikt. F.eks. "Elbiler -Tesla"
- site: Skriv navnet på et specifikt site, du ønsker søgeordet skal optræde på. F.eks.: "Borup site:sn.dk"
- filetype: Skriv den type fil, du er interesseret i, søgeordet skal dukke op i. F.eks. "indkomst filetype:xlsx"
- inurl: Skriv et ord, der skal indgå i sidens URL. F.eks. "journalism scholarship inurl:apply"

Du kan også kombinere søgemulighederne.

Tidligere udgaver af indhold på hjemmesider

Waybackmachine er rigtig godt – og har ikke noget med Google at gøre. Søg på archive.org eller [klik her](#).

Visual Ping – hold øje med ændringer på en hjemmeside

På visualping.io (heller ikke et Google-værktøj) kan du indtaste en hjemmeside, som du ønsker at holde øje med. Sker der en ændring eller tilføjelse på sitet, så får du en mail om det. Det kan bl.a. bruges, hvis du ønsker at få besked, så snart en nyhed lægges på f.eks. en organisations hjemmeside og ikke først, når de sender pressemeddelelsen ud til dig og alle andre. Du kan også få screenshots af ændringerne.

Opsæt alarmer på søgeord

Brug google.com/alerts til at få en mail, når der kommer nyt indhold online indeholdende specifikke søgeord.

Reverse image search – hvor gammelt er billedet og hvor har det været?

Når du støder på et billede online, kan du med [reverse image search-udvidelsen](#) til din Chrome-browser få info om, hvor gammelt billedet minimum er (hvornår er det først indekseret af Google). Når du har søgt et billede frem, kan du klikke på de tre prikker og klikke "om dette billede" og bl.a. få besked om, hvor det har været postet.

Der er et startsted at begynde at spore et foto. Jeg har forsøgt at lege lidt med det, og det lader ikke til, at værktøjet viser samtlige steder, billedet f.eks. har været anvendt. Det kan dog være, at funktionen bliver bedre med tiden, da den ikke er fuldt udrullet til alle markeder endnu.

Du finder værktøjet [her](#), og så skal du tilføje udvidelsen til din Chrome-browser.

SynthID – deklarér og identificer AI-billeder

Med [SynthID](#), som Google DeepMind er ved at lancere i en betaversion vil det være muligt at tilføje

et vandmærke i AI-generede billeder eller lyd. Vandmærket kan ikke ses af mennesker, men værktøjet kan identificere, om der er tale om AI-indhold eller ej. Hensigten er at fremme tilliden til informationer.

InVid – verificering af video

InVid er heller ikke et Google-værktøj. Værktøjet kan hjælpe medier med at kontrollere pålideligheden af nyhedsværdige videoer, som er spredt via sociale medier.

Hensigten med værktøjer at hjælpe nyhedsmedier med at finde ud af, hvilket indhold, de kan stole på – og altså undgå forfalskninger og usandheder – og dermed f.eks. skrive om videoen eller måske endda embedde den.

YouTube Geo Search – find video fra et bestemt sted

På YouTube Geo Search kan du tjekke om nogle i et specifikt område har uploadet noget. F.eks. fra en bestemt begivenhed et bestemt sted.

Det kan også bruges til at søge på videoer f.eks. de seneste måneder og finde en lokal Youtuber, du ikke kendte.

Pinpoint - tjek store mængder dokumenter og transskription

Pinpoint kan du bruge til mange ting som journalist.

Overblik over dokumenter: Du kan f.eks. uploade tusindvis af dokumenter lige fra regneark, pdf'er, håndskrevne sedler, billeder osv. og så kan du søge i, hvad det handler om. Du kan få oplistet, hvilke personer, organisationer, steder osv. der er nævnt mest – og hvor i materialet de er nævnt. Du kan søge avanceret i dokumenterne for at finde specifikke ord eller en kombination af ord.

Du kan dele indholdet med f.eks. kolleger.

Transskribering: Du kan få transskriberet både lyd og videofiler og få lavet dem til søgbare tekstdokumenter. Det kan være fra interviews, taler, møder osv. Eksempel: Tag en eller flere lange videoer, som du måske ikke har tid til at gennemgå manuelt, og upload dem for at tjekke, om den måske kendte person taler om et bestemt emne, som du skal dække nu.

I den transskriberede tekst kan du vælge at få afspillet den konkrete lydbid, du har brug for, så du kan høre den.

Transformér dokumenter til regneark: Uden at kunne kode kan du tage f.eks. dokumenter – det kunne være årsregnskaber – som er struktureret nogenlunde ens og forvandl de værdier, du er interesseret i, til regneark, du kan søge, filtrere og redigere i.

AI-svar: Man kan pt. anmode om adgang til en tidlig version af en generativ AI-feature, hvor man kan bruge AI til at stille spørgsmål til dine data og få svar.

Google træner ikke sin model på dine dokumenter.

Journalister kan tage et 20 minutters lektion i Pinpoint [her](#).

Sådan bruger du de allerbedste AI-værktøjer

Per Kristian Bjørkeng, teknologijournalist, Aftenposten

Bjørkeng udgav før jul bogen "Knekk ChatGPT-koden" indeholdende de pointer, han sagde på sidste års SKUP-konference. I dette oplæg gentager han intet af det. Alle i rummet har prøvet ChatGPT. Ca. halvdelen er faste brugere.

En undersøgelse fra Wharton + Harvard Business School har vist en kvalitetsforbedring på 40 pct. ved AI-brug i 18 forskellige opgaver. Han nævnte ikke hvilke opgaver. Men han understreger, at det ikke kommer af sig selv ved at have abonnement på ChatGPT4. Man skal anvende AI rigtigt. GPT'erne er også motoren inde i andre modeller. F.eks. Microsoft Copilot. Google Gemini Advanced og Claude3 er værdige konkurrenter.

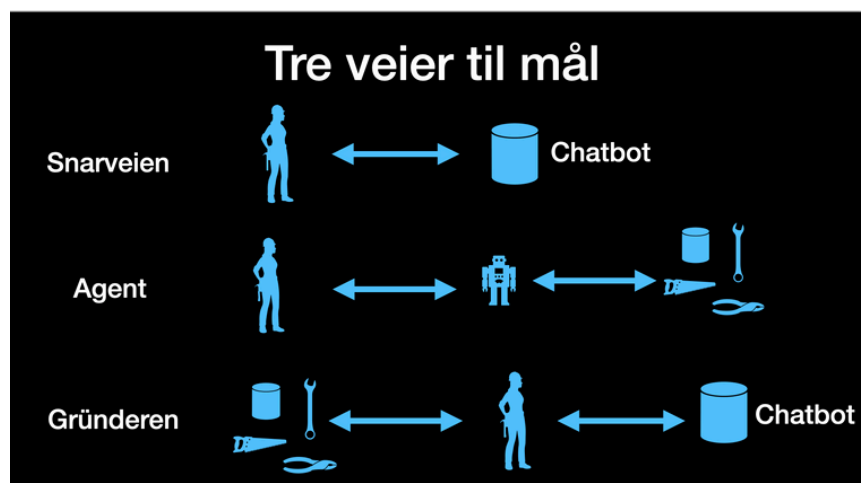
Prisen på værktøjerne er et problem – men det løser vi!

Aftenposten har udviklet en platform, hvor de modtager svar fra flere sprogmodeller samtidig via ai.randabergskolen.no. Andre medier og virksomheder kan også lave en kopi af "AI i Randabergskolen".

Målet er at undgå, at alle der ikke bruger ChatGPT Plus så meget, skal betale meget for det. I stedet betaler man pr. token, og så er prisen pr. bruger meget lavere, hvis man ikke bruger AI særlig meget, mange gange om dagen og til alt, hvad man laver. Desuden er løsningen privatlivsbeskyttet, da den ikke gemmer følsomme data med OpenAI/Anthropic.

Ulempen er dog, at adgangen er forenklet, og de mere avancerede brugere bliver ikke tilfredse uden et separat abonnement. Han anbefaler at lave en kopi af AI i Randabergskolen til brugere, som skal i gang og ikke bruger AI meget.

Der er tre veje til målet:

SLIDE UDLEVERET AF
PER KRISTIAN BJØRKENG.

1) Genvejen

Man skriver direkte til Chatbot. Den kan svare forkerte ting, finde på ting, hallucinere.

Claude3 er kravlet op som nr. 1 på Chatbot Arena Leaderbot-listen over, hvad der giver de bedste svar.

Modellen har to videnskilder. Den ene er træningsmaterialet, altså modellens uddannelse. Den forstår de store linjer, men er svag på detaljer. Den anden kilde er "kontekstvinduet". Det er den aktuelle og konkrete arbejdsopgave, du giver modellen, og som kan gøre, at hallucinationerne svinder.

Det er nyt i år, at der er gigantiske kontekstvinduer. Kontekstvinduet er virkelig godt nu, siger Bjørkeng.

Sammenligner man de forskellige modeller på forskellige parametre, så er ChatGPT dårligst. Genvejen kan bruges til at finde nålen i høstakken – f.eks. ting du ikke selv orker at læse.

Supertricks til genvejen:

- Tænk step by step
- Del store opgaver i mange små.
- Bed den uddybe – hold dialogen.
- Bed den om at kritisere dig – eller sig selv.
- Start altid en ny chat ved nyt tema – ellers blandes kontekstvinduerne sammen.

2) Agent

Går man agent-vejen, så starter man med sig selv, bruger sprogmodellen og ender med løsninger til dokumenter, web, programkode, API'er osv.

Microsoft Copilot er bedst af de gratis muligheder.

3) Grundlæggeren

Chatboten bruger værktøj gennem journalisten.

Den vej er god. Han har f.eks. brugt det til seks graverprojekter.

Eksempler på brug af grundlægger-metoden:

- Til at bygge sprogvaskeren
- Til at grave i store datamængder – f.eks. til at bygge et python-script som lavede en kønsanalyse af 10.000 kunstnernavne eller lave et kort over de 500 restauranter i Norge med allerdårligst hygiejne.

Grundlægger-metoden er ifølge Bjørkeng relevant til 100 pct. af al datajournalistik. Pludselig kan alle, som ikke kan kode, udføre de samme opgaver og mindst lige så hurtigt, som en, der kan kode.

Sprogvaskeren er et internt værktøj, som Bjørkeng har udviklet selv til alle hos Aftenposten.

Sprogvaskeren tager din tekst og kommer med forslag til forbedring af sproget, undgåelse af

gentagelser osv. Han brugte Claude 3 til at skrive koden for sig.

Når genvejen ikke er god nok, skal man så vælge agent eller grundlægger?

1)Genvejen: Prøv den først!

2)Agent: Upræcis, upålidelig – men bliver meget bedre i løbet af det næste år.

3)Grundlæggeren: Træg, krævende, præcis. Sjovt! Det er et samarbejde!

Hans anbefalinger til journalister lige nu

Nybegynderen:

- Prøv perplexity.ai Pro.
- Perplexity bruger han nu hellere end Google til at søge.

Graveren:

- Brug Claude3 til lange rapporter og til kodning.
- Perplexity.ai til erstatning for Google.
- ChatGPT Plus til hurtig hjælp med gravning (vha. diverse GPT'er/AI-agenter)

Derfor lader jeg ChatGPT gøre graverarbejdet for mig

Dan Kåre Engebretsen, datajournalist, NRK

I programmet præsenteres han som en af NRK's bedste datajournalister, og der står, at han næsten er stoppet med at kode, fordi han i stedet bruger tiden på at grave i data.

Tidligere i sin karriere har han brugt meget tid på at ærgre sig over nye teknologier, som overhaledede hans nyttige kundskaber, så derfor er han fast besluttet på at gribe AI-mulighederne.

Eksempler fra hans oplæg:

Spørgsmål: Brug ChatGPT til at få råd til dit interview. Hvilke 10 ting er f.eks. gode at huske, når du skal stille spørgsmål til en sygeplejerske. Et af rådene var at vise empati.

Foto: Indsæt et foto og få bud på, hvor det er taget. Det kan være, hvis der er noget tekst et sted på billedet eller landskab, bygninger osv., der er typiske et bestemt sted.

Python: Han har bedt ChatGPT forklare, hvordan man opsætter Python på Mac. Oplægsholderen har aldrig skrevet så lidt kode som det seneste halvandet år – han bruger ChatGPT.

Filændringer: Han beder ChatGPT lave en PDF til en CSV-fil.

Lav kort: Han giver ChatGPT en liste med postnumre og beder den lave et kort til ham.

Udlede data og særkende: Han har taget en længere prosatekst om SKUP-konferencen og bedt ChatGPT opliste, hvad der skal ske i diverse konferencerum og opliste det i et regneark. ChatGPT opsummerer, hvad temaet er i diverse rum, selvom dette ikke fremgår eksplicit i programmet.

Få idéer til konstruktive artikler: Han bruger AI til at idéudvikle historier og vinkler.

Følelsesscore: I forsøg på at undgå for mange negativt vinklede artikler og undgå at skabe flere nyhedsundvigere, har NRK udviklet en følelsesscore. Han bruger ChatGPT til at lave en følelsesscore ved at prompte: Giv mig de fem følelser, som artiklen bringer mest frem. Følelserne har han defineret en score for alt efter hvor neutral, positiv eller negativ, den følelse er. F.eks. er "bekymret" scoret som 0,98 negativ, 0,28 neutral og 0,01 positiv, mens "spænding" er scoret som 0,01 negativ, 0,01 neutral og 0,83 positiv. Osv. for diverse følelser.

Dernæst lægger ChatGPT tallene sammen til artiklens samlede score. Hvis artiklen er mere positiv end negativ og under en samlet score på 4 i positiv, så klassificerer de artiklen som en konstruktiv artikel.

Hvis positivscoren er over 4,0, så kalder de det en "lykkelig sag". Det kunne være "Norge vand verdensmesterskabet", "5 gode ting du kan gøre med bacon" og "Kari vandt over kræften".

ChatGPT kan bruges af alle uanset niveau!

PROJEKTER

Fritidsforskellene i Oslo

Adriane Lilleskare Lunde, journalist, Aftenposten

Birgitte Iversen, journalist, Aftenposten

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

De to journalister havde set på fritids- og foreningslivet i Oslo. De opfordrede til at gøre det samme eller lignende andre steder – og jeg mener, det er en oplagt idé at versionere til danske byer og kommuner.

Historierne: De skrev om en frivillighedskrise, klubdød og store kontingentforskelle på klubber.

Idéen: Det begyndte med en musikkorps- og fodboldmors observationer fra en delt by. De begyndte med én historie og to hovedspørgsmål: Er der forskel på, hvor man går til fritidsaktiviteter? Og hvilke konsekvenser har det for børnene?

En børneorganisation og forening slog alarm.

I Sverige er der områder, hvor det slet ikke er muligt at dyrke foreningsidræt. Kunne det blive sådan i Norge også? I Göteborg er halvdelen af alle foreninger forsvundet på 20 år.

Metode: Ingen havde samlet informationer på området sammen før, så alt lå spredt ud. Alligevel har de kunnet dokumentere en hel del.

De måtte tænke kreativt. Hvordan måler man f.eks. frivillige forældre, som mangler i højere grad i områder med svagere socioøkonomiske forhold?

Det var et sensitivt tema at skrive, at forældre med anden etnisk baggrund end norsk ikke stillede op som trænere – men det havde konsekvenser for lokalområderne. De arbejdede på at få disse forældres egne stemmer med i historierne. Hvad er årsagerne til, at de ikke deltager så meget i foreningslivet?

De havde en hypotese om, at fodboldklubber fra fattige områder klarede sig dårligere resultatmæssigt. De begyndte at opsætte kriterier – bl.a. hvilket niveau spillede de på, hvor mange spillere blev udtaget til højere plan osv. På den måde kunne de vise, at der var store forskelle i resultater alt efter, hvor ens fodboldklub ligger.

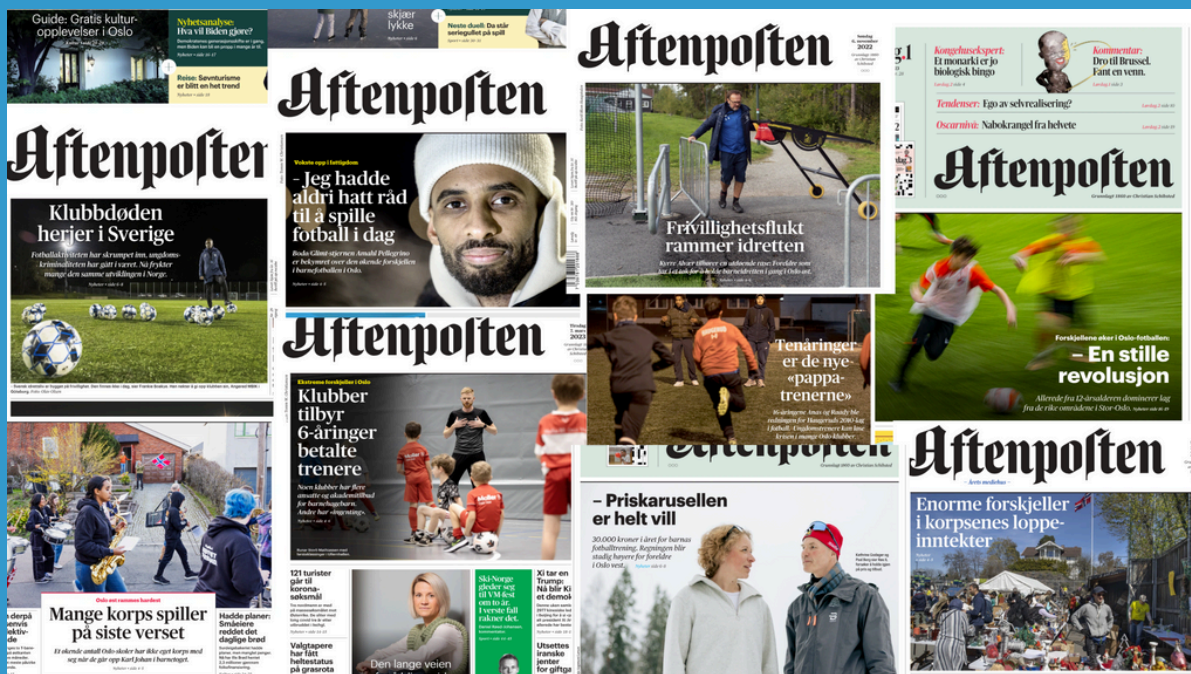
De sendte spørgeskemaer via [Google Forms](#) til klubberne og spurgte om en række ting. Først testede de spørgedesignet på nogle få klubber. De spurgte bl.a. til frivillige trænere, betalte trænere, prisen for dyreste og billigste kontingent i klubben. Nogle ting spurgte de for upræcist om og fik svar, de ikke kunne bruge direkte (f.eks. om antal årsværk ansat i klubben). I de tilfælde ringede de og fik de rigtige svar. De opdagede også, at det ikke var præcist nok at kende til kontingentpriserne, fordi der også var mange skjulte omkostninger som træningsture osv.

Tips

- Den gode idé kan komme fra egen hverdag og nabolag.
- Kan du ikke tælle det, så find andre måder at vise det på.
- Sensitivt tema. Vig ikke uden om. Vis hele billedet. En anti-case er ofte vejen frem.
- [Hunter-udvidelsen](#) til browseren henter på nærmest magisk vis mailadresser frem fra en hjemmeside.
- Stop ikke med at ringe. Den bedste kilde kan være nr. 21.
- Brug din egen baggrundsviden.
- Vær kreativ, når der skal vælges parametre (f.eks. hvor tambourkorpse spiller på nationaldagen).
- Slip ikke projektet for tidligt.
- Grav løs, selv med enkle midler.

Mulige konsekvenser af serien

- Mere engagement fra frivillige
- Flere penge til foreninger.
- Politisk opvågning – der har været foreslået en makspris på kontingent.

Fødekaos på UNN (Universitetshospitalet Nord-Norge)

Eline Grønvoll, journalist og kommentator, iTromsø

Lars Adrian Giske, forsideredaktør og journalist, iTromsø

Redaktionen på Lokalavisen iTromsø, der dækker Tromsø med knap 80.000 indbyggere, fik et tip om, at der havde været babyboom på hospitalet UNN. Normalt bliver der født ét til tre børn om dagen. Der var på en uge blevet født 39 børn, heraf ni på én dag. Umiddelbart kunne det jo lyde som en dejlig nyhed om flere små borgere.

Journalisten Eline Grønvoll undrede sig, ringede og hørte, om alt var gået som det skulle. Klinikchefen fortalte, at selvom der kun er fire fødestuer og personalet havde måtte prioritere heftigt, så var alt foregået forsvarligt, alle, der ønskede det, havde fået epiduralblokade, at travlheden ingen konsekvenser havde haft, og at alt jo i øvrigt var glemt, når først barnet lå på morens bryst. Det sidste triggede Grønvoll, der selv tidligere har haft en traumatisk fødsel, og vidste, at en fødsel ikke bliver glemt, selvom man bliver forælder til et velskabt barn.

Hun ville derfor høre fra de fødende. Hun kunne ikke få adgang til dem via sygehuset, men hun fik via administratoren i en lokal terminsgruppe på Facebook lagt et opslag ud til de kvinder, der havde termin i den periode. Der gik en halv time, så begyndte telefonen at bimle. Mødrene ville gerne tale – og alt havde ikke været, som det skulle.

Hun fik syv hele fødselshistorier og kunne berette, at mødrene ingen smertelindring kunne få, at de måtte føde i tv-stuen og i personalets frokoststue, og at jordemødrene løb grædende rundt og ikke kunne få pauser. Det var en helt anden historie end den, klinikchefen havde fortalt hende. Derefter gik klinikchefen ud og bagatelliserede problemerne, sagde at de fødende forventede for meget og at det i øvrigt var et politisk problem og ikke hans problem. Derefter gik debatten nationalt, og toppolitikerne måtte forholde sig til fødendes vilkår i valgkampen. Det kom også frem, at det havde været slemt med de fødendes vilkår i en årrække.

Forsideredaktøren Lars Adrian Giske fik efter de første artikler en sms fra en tidligere kollega. Hun skrev, at det ikke passede, når klinikchefen udtalte, at det ingen konsekvenser havde haft. Hun fortalte, at de havde mistet deres ufødte barn efter at være blevet sendt hjem efter en stribe dage med mislykkede igangsættelsesforsøg. De orkede ikke at tale lige nu, men de kunne søge indsigt i den klage, de havde indgivet, skrev hun i sms'en. Indsigten i klagen blev afvist, fordi klagen var under behandling. I sidste ende fik iTromsø indsigten en halv time før alle andre medier besked om sagen.

Efter iTromsø skrev om dødsfaldet, udtalte hospitalets ledelse, at bemanningen havde været forsvarlig. De bagatelliserede alvoren af de mange fødsler og den lave kapacitet.

Dét fik forældrene til at stille op til interview, fordi de følte sig svigtet, blev rasende og følte, de var frataget deres egen stemme.

Renate, moren til det dødfødte barn, havde stor tillid til Giske, som hun tidligere havde arbejdet sammen med på redaktionen og ville derfor interviewes af ham. Giske havde ikke lyst til at interviewe en, han kendte godt. Redaktøren sagde, at han kunne gøre det. Fordi han er medmenneske og journalist. I artiklen deklarerede de, at Renate tidligere havde arbejdet på avisen. De opsatte også en tydelig ramme til kilderne og forklarede forældrepæren, at de skulle have dokumenteret og faktatjekket alt, som normalt.

Projektets indvirkning

- iTromsø har belyst problemet.
- der er planer om at øge fra fire til seks fødestuer.
- udstyr er blevet flyttet, så man ikke skal løbe rundt efter det.
- ændrede vagtplaner.
- fokus på at der ikke uddannes nok jordemødre.

Refleksjoner

Eline Grønvoll reflekterede under oplægget over, hvor mange historier man som journalist går glip af. Hun studsede kun over denne historie og klinikchefens udmelding om lykkelige mødre med nyfødte på brystet, fordi hun selv havde haft et traumatisk fødselsforløb. Så hvor mange gange har hun ikke nok viden om en sag, og som hun derfor lader fare og ikke går ind i?

Skredet

Andreas Beddari Høyer, vagtchef og journalist, Nordlys

Rune Endresen, redaktør, Nord24 (Nordlys erhvervsafdeling)

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

"Skredet" er en rekonstruktion af et dramatisk sneskred, der førte til et dødsfald og som i første omgang blot blev beskrevet som en kort nyhed. Ulykken undersøges i artiklen ned til mindste detalje og afdækker samtidig:

- et ukendt og voldsomt skadesomfang.
- redningsarbejdere som blev bragt i fare.
- svigt i kommunikationen på skadestedet.
- store problemer med redningstjenestens nye helikopter.
- fejlprioritering af patienter.

Det hele er pakket flot visuelt ind i en digital fortælling. "Skredet" har vundet Amedias pris "Bedste journalistik" og NJ Nords hovedpris "Topskarven"

Artiklen er oversat til både engelsk og tysk, da de ulykkesramte var turister. Artiklen er den mest læste i lokalmediets historie.

Motivationen: Flere dør i sneskred, og medierne beretter om ulykkerne. Men hvad skete der egentlig? Hvordan går det de overlevende? Og de pårørende? Det ville holdet sætte fokus på. I Troms er der rigtig mange, der er blevet fanget i sneskred, og data viste da også, at der er en stor overrepræsentation: Der er både flest, der er taget af skred, og fra 2008-2022 er der hele 40 personer, som er omkommet i sneskred i Troms.

Historien: Den konkrete historie handler om fem venner, der kender hinanden fra studietiden, men som nu bor forskellige steder i Europa. De er taget til Troms på skiferie i offpisteparadiset. De er erfarne – en er skredobservatør, en er skiguide osv. De bliver fanget i et sneskred. En dør, en er uskadet og tre kommer alvorligt til skade – en af dem ligger i koma i mange uger.

Research: Den omkomne, Moritz, boede i Tyskland. Via Google-søgning fandt de fem dage efter ulykken en papiravis med hans dødsannonce og navnene på hans pårørende. De skrev til folk på Messenger for at spørge dem til, hvordan Mortiz havde været osv. Bl.a. ham, som lå i koma på det tidspunkt – han blev rasende, da han kom ud af komaen, og de måtte forklare ham, at de på daværende tidspunkt ikke anede, at der var nogle alvorligt tilskadekomne.

Gennembruddet blev da de fik fuldmagt fra Mortiz familie til at søge aktindsigt i informationer.

Dataindsamling: De fik faktisk for meget data, mener de! De fik log fra politi og redningstjeneste, gps-datapunkter osv. Det fik de ved almindelig aktindsigtsanmodning. Det hjalp dem med at fastslå den rette kronologi, hvilket overraskede både myndighederne og journalisterne.

De fik meget tilfældigt droneoptagelser fra en kilde, der til slut nævnte, at han havde de optagelser. De fik en ekspert til at beregne volume og fart ved sneskredet.

De brugte vejrdata til at kortlægge den temperaturændring, som skabte de farlige forhold.

De fik lydoptagelse fra alarmopkald.

Visuelt: De mente, historien fortjente en professionel indpakning. Men det havde Nordlys absolut ingen erfaring med. De beskriver sig selv som en Lada, mens alle andre kører Tesla. De havde aldrig formidlet på en lignende måde før. Det endte med, at de bl.a. fik hjælp fra Amedias animationsfolk, og de købte også hjælp udefra.

Læsere: Artiklen fra Nordlys fik 100.000 sidevisninger den første uge. De understreger, at det er ekstremt meget for dem. Artiklen er den mest læste i Nordlys' historie.

Tre skud i Ibsens gade

Rune Christophersen, journalist, Bergens Tidende

Philip Bock, datajournalist, Bergens Tidende

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

Regionalavisen Bergens Tidendes seks mand store hold vandt den prestigefyldte SKUP-pris for "Tre skud i Ibsens gade", som de har arbejdet med gennem flere år.

Den flotte visuelle fortælling er en rekonstruktion af, hvad der skete fra 39-årige psykisk syge Morten Michelsen, netop udskrevet fra psykiatrisk hospital, ringede til lægevagten og bad om hjælp og frem til han senere blev skudt og dræbt af politiet.

Fund: De kunne ud fra deres rekonstruktion konkludere, at politiets beskrivelse ikke stemte.

Journalisterne kunne afsløre, at betjentene ikke blev holdt adskilt før deres afhøring, som rigsadvokatens instruks ellers lyder, når de har brugt skydevåben. Arbejdsgiverens svar var, at det var af hensyn til betjentens psykiske sundhed. Journalisterne kunne desuden afdække, at betjentene ikke var holdt adskilt i seks ud af syv politidrabssager siden 2010.

Metode: Den dræbte havde en båndoptager på sig, som journalisterne har fået forældrenes tilladelse til at bruge. Vha. den og en række andre kilder har de kunnet kortlægge forløbet nærmest sekund for sekund.

De uddelte et flyveblad på fire forskellige sprog til alle naboerne og bad om bl.a. billeder og videoer – som man kunne aflevere direkte via en QR-kode. På den måde kunne de sammenstykke, hvad der skete både indenfor og udenfor den pågældende aften.

De brugte madpapir til ved politiet at aftegne, hvordan f.eks. genstande lå placeret på trappen (de måtte ikke få det udleveret eller fotografere det).

Visuelt: Holdet satte sig for at lave 3D-grafik, så de kunne illustrere hændelsesforløbet. De havde absolut ingen erfaring med det, og det viste sig omfattende. De fik 100 år gamle håndtegnede tegninger af bygningen, de målte dørhåndtags størrelse osv. osv. De lavede selv 3D-figurerne. 3D-modellering kan læres af alle.

De havde på forhånd ingen erfaring med at lave 3D-modellering, men lærte sig selv det via Youtube og [Blender beginner tutorial](#). Kompetencerne har de efterfølgende brugt, bl.a. til en anden graversag, men også til en almindelig renteberegner. I de tilfælde har det kun taget dem et par timer at lave en fin 3D-grafik. De henviste til, at de i [deres metoderapport til Data-SKUP](#) har skrevet meget mere om datamodellering.

Tips til andre:

- Stol ikke på, at politi eller advokater har opdaget alle problematikker.
- Bed om aktindsigt, næste gang nogen bliver dræbt af politiet.

Sædskandalen, som rystede Sverige

Lisa Jarenskog, SVT Göteborg

Fredrik Meister, slægtsforsker, Uppsala Kommune

Dette projekt vandt for nylig den prestigefyldte Guldspaden fra den svenske Föreningen Grävande Journalister.

SVT's berømte, undersøgende program Uppdrag Granskning har i flere dokumentarer brugt dna-teknologi til at afsløre en utrolig sædskandale i Sverige.

Sagens hovedafsløringer

- Mænd i fertilitetsbehandling er ufrivilligt blevet fædre til donorbørn, efter deres sæd er blevet stjålet og misbrugt på et svensk sygehus.
- Værnepligtige, der troede de leverede sæd til forskning, er ufrivilligt blevet biologiske fædre til donorbørn, hvor mødrene havde valgt andre specifikke donorer.
- En læge har i hemmelighed insemineret kvindelige patienter med sin egen sæd i stedet for de udvalgte sæddonorer – hvilket har resulteret i et ukendt antal børn, men minimum syv.

Sådan kom de på sporet af historierne

SVT lavede feel-good-programmet "Genjægerne". I den forbindelse stødte de først på fem voksne donorbørn, som henvendte sig enkeltvis, fordi de ikke vidste, hvem deres biologiske far var. Det var til trods for, at lovgivningen i Sverige siger, at når man er fyldt 18 år, har man som donorbarn krav på at få oplyst, hvem ens biologiske far er. Sygehuset skal udlevere informationerne, og det voksne barn har ret til at kontakte den biologiske far.

Men hvorfor fik de fem donorbørn at vide, at de ikke kunne få oplysningerne udleveret? Det tip gav feel-good-programmet videre til det undersøgende program Uppdrag Granskning.

Der var også en avisartikel om en kvinde, som via dna-slægtsforskning havde fundet sin biologiske far – men han var ikke frivillig sæddonor, men han havde været i fertilitetsbehandling med sin kone. Sygehuset forklarede det med menneskelig fejl.

SVT kom også i kontakt med et andet donorbarn, som via dna-slægtsforskning fandt sin rigtige biologiske far. Også han havde aldrig været sæddonor, men han havde været i fertilitetsbehandling på samme tid.

Hypotese: Kunne det virkelig passe, at der var tale om menneskelig fejl?

Et andet spændende tip kom også frem pga. slægtsforskning. En mand viste sig at være biologisk far til et barn, han ikke kendte til. Han havde ikke været sæddonor, men han havde som værnepligtig doneret sæd til forskning.

Metoder

En meget berømt fertilitetslæge i 1960'erne stod for eksperimentet med de værnepligtiges sæd. Hos SVT vidste man ikke, hvad man skulle tro.

De fandt navnene på 600 værnepligtige fra perioden. Af dem fandt de telefonnumre på og talte med 256. 17 sagde, at de havde leveret sæd til forskning. 10 af dem ville lade sig dna-teste for, om sæden var brugt mod deres vilje. Dernæst tjekkede programmet, om der var registreret personer med et dna, der passede med, at de var børn af disse fhv. værnepligtige. På den måde fandt de ud af, at minimum tre af de værnepligtige havde fået minimum fem børn.

En anden case var en mor med tre voksne donorbørn, som hun havde fået med tre forskellige sæddonorer. Familien havde indtryk af, at noget ikke stemte. F.eks. havde sønnen meget mørkt hår, mens sæddonoren havde lyst. Den ene datters sæddonor viste sig – for hun havde jo ret til oplysninger om ham, da hun blev voksen – at være død længe før, hun blev undfanget. Kunne det passe?

Via dna-test kunne Uppdrag Granskning konkludere, at der intet slægtskab var mellem nogle af de tre halvsøskende og deres påstående tre sæddonorer. Kun én af sæddonorerne var stadig i live. Han havde været donor, men der var ikke et match. De to andre brugte de nære familiemedlemmer til at afprøve slægtskabet med.

Uppdrag Granskning har ikke dna-testet noget donorbarn i Halland, som var kommet til verden på den måde, som moren regnede med.

Motiv?

Undervejs henvender en kvinde sig også. Hun har altid fået at vide, at hendes far var hendes biologiske far, og at hendes mor var blevet insemineret med hans sæd. Men en dna-test havde nu vist, at hun ikke var i biologisk familie med sin far.

Samtidig henvendte en nu voksen mand sig. Det viste sig, at kvinden og manden var halvsøskende – og børn af fertilitetslægen. SVT fandt frem til syv personer, som viste sig at have lægen som biologisk far. De syv personer havde i øvrigt på kryds og tværs arbejdet sammen, gået i skole sammen osv.

SVT har interviewet den 94-årige læge et par gange over telefon. De ville vide, hvor mange, han er far til. Det ville han ikke svare på, men han spurgte interesseret til, hvor mange de har fundet frem til. Et klart motiv fandt de ikke frem til, men det er muligt, at lægen gjorde det for at hjælpe ufrivilligt barnløse, som enten ikke kunne få børn med deres partner eller som der ikke var nok donorsæd til. Han havde så bl.a. ikke forudset en fremtid, hvor dna-tests blev tilgængelig for alle.

Konsekvenser

Sagen er bragt til menneskerettighedsdomstolen.

Jagten på de forsvundne asylbørn

Maja Mathilde Aabakke, NRK undersøgende, afdeling vest

Eline Johnsen Helledal, NRK undersøgende, afdeling sydøst

Ingvild Sørnes, NRK P3

Historien begyndte som et masterprojekt på SUJO, og den studerende blev ansat hos NRK til at lave projektet.

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

Historien: 432 børn har søgt asyl i Norge, og er dernæst forsvundet. Politiet har ofte ikke ledt efter dem. Det er børn og unge, som i mange tilfælde hverken kan norsk eller engelsk, men som tilsyneladende er overladt helt til sig selv. Der forekommer ansvarsfraskrivelse i alle led. Holdet på i alt seks personer har arbejdet med historien i halvandet år.

Indsigt: De fik tal fra udlændingemyndighederne efter to måneders ventetid, og så fik de aktindsigt ved alle politikredse. Troms blev en løftestang, fordi de fik efterforskningsdokumenter udleveret. For hvert barn var der udfyldt et skema med, om det savnede barn var til fare for sig selv eller andre, er udadreagerende, er offer for menneskehandel, offer for at blive misbrugt til anden kriminalitet eller har behov for sundhedshjælp.

Selvom mange af disse felter var udfyldte, havde politiet ikke ledt efter de forsvundne asylbørn. Politiet havde også navne og billeder af børnene.

Ringe på: En af de forsvundne børn var en niårig, som forsvandt, da han skulle ud for at handle. Journalisterne tænkte, at nogen da måtte ville udtale sig. De sendte en sms til hans lærer. De fik klassebilledet og fik skrevet alle børnenes navne ned i Excel. Dernæst tog de ud og ringede på døre. De fleste var hjemme, og journalisterne spurgte, hvordan drengen var, og om børnene stadig havde kontakt.

Mange børn forsvinder hvert år, sagde de på skolen.

På gaden: Journalisterne har gået på gaden i Oslo gennem et år for at finde nogle af asylbørnene og opbygge en tillid – mange har ikke engang vidst, hvad et medie og en journalist var. De finder dem bl.a. i stofmiljø og prostitution.

Holdet var opsat på at finde nogle specifikke børn og blev derfor blinde for, at de mødte andre, som også var forsvundne asylbørn.

Kilderne var ustabile og potentielt farlige. Efter at have fået opbygget tillid fik de f.eks. tilsendt billeder af salgsklare stoffer. Journalisterne gik med gps-trackere og havde konkrete planer for, hvad de skulle gøre, hvis en kilde pludselig trak en kniv osv.

Konsekvenser: Politiet har haft en intern granskning og vil nu lede bedre efter asylbørnene.

De uopklarede dødsfald

Mona Grivi Norman, graverjournalist, VG

Bjørnar Tommelstad, Graverjournalist, VG

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

Projektet består af flere mindre cases, hvor journalisterne har undersøgt syv udsatte borgeres dødsfald, som politiet ikke har efterforsket grundigt nok som drab.

En af disse cases er Nina, som blev fundet død i juli 2019. Hun var alkoholiseret og syg.

Vha. nye forbedrede muligheder i Norge for aktindsigt i straffesagsdokumenter kunne journalisterne argumentere for, at de skulle have indsigt. De endte med at få indsigt i 4.000 dokumenter i Nina-sagen. Dermed kunne VG bl.a. skrive, hvor lang tid der gik, før politiet begyndte at efterforske sagen og pga. denne langsomhed missede at få overvågningen fra opgangen.

Blev Ninas sag ikke prioriteret højere af politiet pga. hendes levevilkår? Kunne journalisterne dokumentere, at den slags foregik? De opstillede to hypoteser:

1. Udsatte mennesker har ikke den samme retssikkerhed, hvis de bliver dræbt.
2. Der findes uopklarede drabssager, som politiet har glemt eller ikke kender til.

Journalisterne opstillede en definition af, hvad de mente med sårbare og udsatte mennesker. Det var: ville politi eller medie lytte til denne person, snakkede vedkommende norsk, var vedkommende afhængig af f.eks. stoffer eller alkohol, havde en kronisk sygdom eller psykisk sygdom, var arbejdsløs, hjemløs eller havde sparsomt netværk i Norge.

Journalisterne fandt flere drabssager, som de aldrig havde hørt om. De spurgte betjente, om der var drabssager, som de aldrig havde glemt. Det førte dem bl.a. til en sag med to søstre, der var dræbt med fem års mellemrum. Det førte også til sagen om Salma, der lå død på gulvet i sit hjem, og manden havde dagen før googlet "How to get away with a murder".

VG kunne afsløre, at politiet begik flere alvorlige fejl i de første dage efter Salmas død. Politiet undersøgte ikke telefonerne og tog ikke gode nok oversigtsbilleder. Politiet gav ægtemanden fri adgang til hjemmet efter blot tre timer – han har selv forklaret efterfølgende, at han har fjernet genstande. Politiet gav ikke retsmedicinen besked om, at der var mistænkelige forhold knyttet til dødsfaldet – obduktionen blev derfor ikke så grundig, som den burde. Politiet ringede ikke tilbage til Salmas søster, som havde taget kontakt og sagt, hun havde information – der gik derfor flere dage, før de fik centrale oplysninger i sagen.

I Norge var der en officiel liste med uopklarede drab. Men det viste sig, at flere sager ikke var på listen. VG har lavet sin egen database over drabssager helt tilbage til 2000.

065 - politiets ukendte kode

Kenneth Fossheim, krimijournalist, TV 2

Magnus Braaten, krimijournalist, TV 2

Ingvild Fjellveit, journalist og udgavechef, TV 2

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

Graverarbejdet har afsløret en for offentligheden ukendt kode, som politiet bruger, når en person der anses for at være utilregnelig, og som har begået alvorlige forbrydelser og anses for i stand til at dræbe, er på fri fod og uden tilsyn.

Sagen modtog et SKUP-diplom.

Idéen kom ud fra en undren om, at nogle umotiverede mord begået af utilregnelige personer må have været varslet på forhånd på en eller anden måde.

Holdet begyndte med én drabssag. Kvinden Bjørg var ved at lægge blomster på en grav, da hun blev dræbt med økse af en psykotisk mand. Hvordan kunne han gå frit rundt?

Journalisterne bad om alle drabsdomme ved hver domstol for at tjekke, om de dømte var dømt til forvaring.

De havde en masse spørgsmål til Kripos: Kan det stemme? Hvordan hænger det sammen? Vi har læst, at ... Kan det være tilfældet her? Har vi forstået det rigtigt, at ...? Det medførte, at Kripos hjalp med at tilrette materialet, bl.a. ved at ændre rækkefølge og ved at vedlægge straffehistorik.

De fik indsigt i 212 sager på tværs af landet. Mange steder skulle de mødes fysisk op, nogle steder gav dem et USB-stik, et sted læste højt over telefonen osv.

Først havde de taget en case som prøveballon, men fik afslag. Aktindsigten som ændrede alt, var da de begrundede anmodningen med den samfundsmæssige betydning, sagen har.

Brevkontakt: En case havde en ægtefælle, som de potentielt kunne få i tale. Journalisterne fortalte om, at man i sundhedsvæsenet efter norske regler har ret til at lave et patientbrev, som sundhedsvæsenet kan bringe videre til personen. Politiet anså det som en god metode og formidlede kontakt på den måde som bindeled til den potentielle kilde.

Holdet opfandt også det, de kalder "smartindsigt", hvor de henviste til reglerne om meroffentlighedsprincippet og reglerne for sammenstilling af registre og databaser. Så sendte de et excelark ud til politikredsene, hvor de skrev, hvilke oplysninger de havde fået fra Kripos og så bad politiet selv udfylde en række rubrikker som år for hændelse, var gerningsmanden kendt af politiet, alder på gerningspersonen, gerningssted osv. På den måde fik de anonymiseret informationer, som de ellers aldrig ville have fået udleveret. Detaljerne var nok til at kunne illustrere historierne bag statistikken.

Aktieskandalen

Nora Rydne, journalist, E24

Jørgen Indrøy Strømsnes, journalist, E24

(Mere omtale og link til projektet og metoderapport her)

Ministre måtte gå af, og Erna Solberg kom i problemer som følge af denne artikelserie.

Idéen

Sommervikarerne på E24 havde netop skrevet under på, at de ikke måtte eje aktier, fordi det kan skabe habilitetsproblemer. Samtidig forsøgte de at få gode ideer til sommerartikler. Så de ville kigge nærmere på, hvilke regler der gælder for politikerne, og hvad de og deres ægtefæller ejer af værdipapirer.

Reglerne

Politikerne skal selv skrive i et register, hvis de ejer under 1 pct. af en virksomhed (men det kan jo være rigtig meget!). De skal registrere, hvad de har købt og solgt den løbende måned.

Det viste sig, at Stortingets aktieregister ikke var fyldestgørende. Der var skjulte summer og uaktuelle lister.

Historierne

Forsknings- og uddannelsesminister Ola Borten Moe indrømmede, at han havde brudt regeringens aktieregler, og han gik af få timer efter publicering. Et af bruddene på reglerne var, at han i januar 2023 deltog i et møde om en milliardkontrakt med et firma, som Kongsberg Gruppen ejer 25 pct. af. Ugen før havde Moe privat købt aktier for 400.000 norske kroner i Kongsberg Gruppen.

Udenrigsminister Anniken Huitfeldt gik af som minister pga. ægtemandens aktiehandler. Han har en stor aktieportefølje, og der er et papirspor, der viser, at ministeren har bedt ministeriet kigge på hans handler, men hun ville ikke svare E24 på hvorfor, hun havde det. Det viste sig, at han har handlet meget mere end hun vidste. Han har bl.a. købt i våbenselskabet Kongsberg Gruppen, hvilket er problematisk i hendes stilling.

Fhv. statsminister Erna Solberg kom i problemer, fordi det viste sig, at hendes ægtemand har handlet meget mere med aktier end hun vidste og endda som daytrader. Han har i hendes tid som statsminister handlet med aktier, mod hendes vidende, og som faktisk gjorde, at hun skulle have været erklæret inhabil i en række sager.

Metoder

Solbergs mand, Sindre Finnes, har været forholdsvis åben om sin investeringskarriere. Han har f.eks. i et medie på et tidspunkt udtalt, at det var træls, han måtte lægge sin investeringskarriere på hylden, da hustruen blev statsminister. Via en simpel google-søgning opdagede journalisterne en artikel, hvor Finnes udtaler, at han på to år har handlet aktier for 10 millioner norske kroner.

I aktionærregistret kan man søge på navn, årstal og antal aktier i et selskab. Journalisterne var nysgerrige efter at vide, om Solberg løbende havde fået oplyst, hvilke aktier Finnes købte og solgte. Det kunne de ikke få svar på.

Men det viste sig, at han havde handlet aktier mindst 22 gange i Solbergs sidste fire måneder som statsminister, og siden kom det frem, at han havde handlet over 3000 gange, mens hun var statsminister.

En af metoderne var så enkel, at ingen andre havde tænkt på den: Vikarerne ringede til 40 selskaber, som de vidste Solbergs mand, Sindre Finnes, havde haft aktier i. Tre af de virksomheder sagde ja til at oplyse om Finnes transaktioner. I et af selskaberne havde han for eksempel foretaget 72 transaktioner på lidt over et år. Flere skete endda samme dag.

Det var ikke tilladt for ham at arbejde med kortsigtet aktiehandel, og han havde aktier i selskaber, som gav Solberg habilitetsproblemer i statsministertiden.

Konsekvens

Dækningen har ført til større åbenhed om aktieejerskab i Norge.

Aktier, solbriller og ægtemænd: Lynsnak om politiske skandaler

NRK-vært Gry Veiby styrede slagets gang med en stribe journalister, redaktører og chefer fra E24, Schibsted, Bergens Tidende, Aftenposten, Dagens Næringsliv, VG og Romerikes Blad

Paneldebat med mange talere oven i hinanden og en løssluppet stemning gjorde det svært for mig at forstå det norske i indledningen.

Hele seancen satte fokus på et vildt år med en række politiske skandaler og ministre, der gik af.

Oprids af historierne:

- Norges sundheds- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol gik af dagen før denne debat.

Sagen handler om, at hun i sin kandidatafhandling fra 2021 har plagieret fra tidligere opgaver, hun har lavet sammen med en medstuderende. Dagen før hun gik af, kom det frem, at hendes kandidatafhandling var blevet afvist. Der var blevet fundet et tekstoverlap på 43 pct.

- Aktieskandalen: Sommerferievikarerne på E24 fik den norske aktieskandale til at rulle. To ministre måtte gå af, og tidligere statsminister Erna Solberg måtte kæmpe for sit videre politiske liv. Sommervikarerne ville se på politikerne og deres ægtefællers aktiehandler. Redaktøren fandt det usandsynligt, at der lå noget ukendt. Men det gjorde der.

- Arbejderpartiets næstformand og arbejds- og inklusionsminister Tonja Brenna er kommet i fedtefadet. Der var allerede rejst et mistillidsvotum mod hende for ikke at have delt alle relevante oplysninger i en sag om hendes habilitet over for Utøya A/S. Efterfølgende er der dukket flere belastende dokumenter op, efter Dagens Næringsliv bad om aktindsigt. Pointen fra Dagens Næringsliv er: Selv når politikere, myndigheder eller andre går ud og "lægger alt på bordet", skal man være rigtig meget på vagt. Er alt nu også kommet frem? Og det var det ikke i denne sag.

- Kulturminister Anette Trettebergstuen trak sig som minister efter mediernes afdækning af, at hun havde givet en lønnet bestyrelsespost i Operaen til en tæt veninde.

Anette Trettebergstuen lægger flittigt billeder på de sociale medier, så artiklerne var krydret med billeder og billedtekster fra Instagram om ministeren og hendes venindegruppe.

En anden nær ven, som hun har udgivet en bog sammen med, har hun desuden to gange givet lønnede stillinger. Desuden har hun foreslået en veninde, hvis børn hun er fadder til, til en bestyrelsespost.

- Bjørnar Moxnes, som var partileder for partiet Rødt, trak sig, efter at været blevet afsløret i lokalavisen Romerikes Blad for at have stjålet et par solbriller i lufthavnen.

Han forklarede først, at det var en utilsigtet fejl, at han tog solbrillerne med ud ad butikken. Efterfølgende skiftede han forklaring flere gange.

ETISKE OVERVEJELSER

Opvasken efter Bamsegutt

Moderator Astrid Randen, redaktionschef hos Dagens Næringsliv, styrede slagets gang med bl.a. NRK-leder Vibeke Først Haugen, Per Arne Kalbakk, etikredaktør hos NRK, og Eline Floberghagen, generalsekretær for Norsk Presseforbund.

NRK fremlagde foran en fuld sal og snurrende tv-kameraer den interne evaluering af, hvad der var gået galt, siden de få dage efter publicering af en dokumentarserie afpublicerede det hele.

Historien kort

"Ingen elsker Bamsegutt" handler om norske Jan Egil Granfoss, kaldet "Bamsegutt", som er syg og i en blanding af dårlig økonomi og fejltagelser er strandet i Filippinerne med sin hustru og barn. Han ønsker at komme tilbage til Norge, men kan ikke få hjælp af myndighederne. I dokumentaren blev der set grundigt på (stort set) hele Bamsegutts liv. Bl.a. at han havde været udsat for seksuelle overgreb, da han var barn. Redaktionen havde dog – selvom den var bekendt med det – udeladt at nævne i den tætte skildring af mandens liv, at han i 1991 var idømt en betinget fængselsstraf for at begå seksuelle overgreb på seks børn i alderen otte til ti år.

Dokumentaren førte til en indsamling til Bamsegutt, hvor der blev indsamlet over 4 mio. norske kroner til, at han kunne komme tilbage til Norge.

NRK blev voldsomt kritiseret for at have fortalt, at Bamsegutt var blevet seksuelt misbrugt som barn, men ikke at han var dømt for at begå seksuelle overgreb mod børn.

Ofrene

Hele seancen på konferencehotellet begyndte med, at to mænd trådte op på scenen foran den fyldte sal. De var nogle af ofrene for Bamsegutt, og de var 9-10 år, da de blev krænket af ham. De fortalte, at de en måned før udgivelsen af dokumentaren var blevet orienteret om, at der kom en dokumentar om Bamsegutt, der var strandet i Filippinerne. Men de blev ikke orienteret om, at dokumentaren gik så tæt på hans liv og fortalte alle mulige detaljer – men ikke om dommen mod ham.

Det blev de rasende over, da de opdagede. Det føltes nærmest som et nyt overgreb, fortalte de fra scenen.

Evalueringen

NRK's chef, Vibeke Først Haugen, gik derefter på scenen og undskyldte til de to ofre, før hun fremlagde NRK's redegørelse.

Hun fortalte, at Bamsegutt gerne ville have haft nævnt dommen i programmet, men at det var NRK's beslutning ikke at gøre det. Hun fortæller, at sagen har ramt NRK hårdt, men ikke så hårdt som ofrene og for Bamsegutt. Hun var ked af den ekstra belastning, Bamsegutt havde fået, pga. NRK's håndtering.

Hun fortalte, at premieren for evalueringen selvfølgelig skulle være på SKUP-konferencen, fordi SKUP er det vigtigste sted at dele læring.

Redaktionens vurdering havde været, at overgrebene ikke havde relevans for dokumentaren. Det var en forkert vurdering, når de f.eks. nævnte de overgreb, han selv havde været udsat for.

Dokumentaren tegnede dermed et forkert billede. Vurderingen var ikke god nok, sagde hun. Men hun sagde også, at vurderingen af, at dommen ikke skulle nævnes, isoleret set var korrekt af hensyn til Bamsegutt, hans familie og de forurettede. Men dommen var relevant for dokumentaren, når de samtidig fortalte om de overgreb, Bamsegutt selv havde været udsat for.

NRK afpublicerede dokumentaren midlertidigt og overvejede at indsætte oplysningen. Hun endte med at tage beslutningen om at afpublicere permanent.

Hun berettede fra scenen, at redaktørlinjerne var blevet brudt, og at svære afgørelser normalt altid skal løftes op til næste niveau.

Evalueringen viste følgende læringspunkter:

1. Ansatte skal oplæres bedre i redaktørlinjerne, beslutninger og vurderinger.
2. Sagen burde være løftet tydeligere og tidligere til et højere niveau i organisationen.
3. Afgørelsen om at udelade dommen blev ikke kvalitetssikret og risikovurderet godt nok. Man undervurderede, at det ville komme frem alligevel og med hvilken kraft.
4. Redaktion var for smalt sammensat og søgte ikke nok råd uden for sig selv.
5. Flere ansatte havde udtrykt bekymring før publicering. Det burde have medført en længere pause i produktionen.
6. Evalueringen afdækkede svagheder i NRK's rutiner og struktur for håndtering af redaktionelle kriser.

Det førte til en anbefaling af følgende tiltag:

1. Styrk redaktøransvaret og redaktørrollen og information om, hvad der skal løftes op på et højere niveau.
2. Styrk arbejdet med presseetik i hele organisationen.
3. Styrk sikkerhedsnettet under redaktioner, som arbejder med krævende problemstillinger.

PROCES

Inspireret efter SKUP? Her kan du få starthjælp

Astrid Dalehaug Norheim, koordinator, Senter for Undersøkende Journalistikk (SUJO).

SUJO's mål er at styrke den undersøgende journalistik i Norge. Her kan norske medier få hjælp til, hvordan de griber graverarbejdet an – ligesom danske medier kan på [Gravercentret](#). Mange journalister vil gerne grave, men ved ikke, hvor de skal begynde. Og hvad er graverjournalistik egentlig? Det er der ingen fælles definition af.

Typiske barrierer:

- har ikke tid.
- det er for overvældende.
- kan vi komme i mål?
- vil møde stor modstand
- hvad hvis læsertallene ikke bliver gode?
- det er synd for kollegerne, at jeg trækkes ud af produktionen.

Hun viste forskellige mediers nedfældede krav til graverjournalistik. Hvad er graverjournalistik for dem? Nogle havde konkrete krav til min. antal sidevisninger og salg.

Undersøgende journalistikken kræver ekstremt motiverede journalister! Ledelsen skal prioritere at følge op på graverprojektet.

Redaktøren på graverprojektet skal:

- sætte tid af i starten.
- kende projektet.
- bruge loggen.
- læse alle dokumenter i sagen. Historien er i detaljerne!
- have faste møder om projektet med journalisten/erne.
- være tilgængelig, når journalisten har brug for dig.
- forstå, når det er alvor.

Mappestruktur og log: "Det er næsten latterligt enkelt," siger Astrid Dalehaug Norheim. Hold styr på alle dokumenter og oplysninger i sagen helt fra starten. Giver dig overblik. Det er tidsbesparende på sigt – og det er nødvendigt for at dele med kolleger. Redaktøren og evt. andre kolleger skal kunne følge med.

Logbog

Skriv 2-3 minutter hver dag i loggen, hvad du har gjort. Link evt. til materialet fra loggen.

Tidsperspektiv

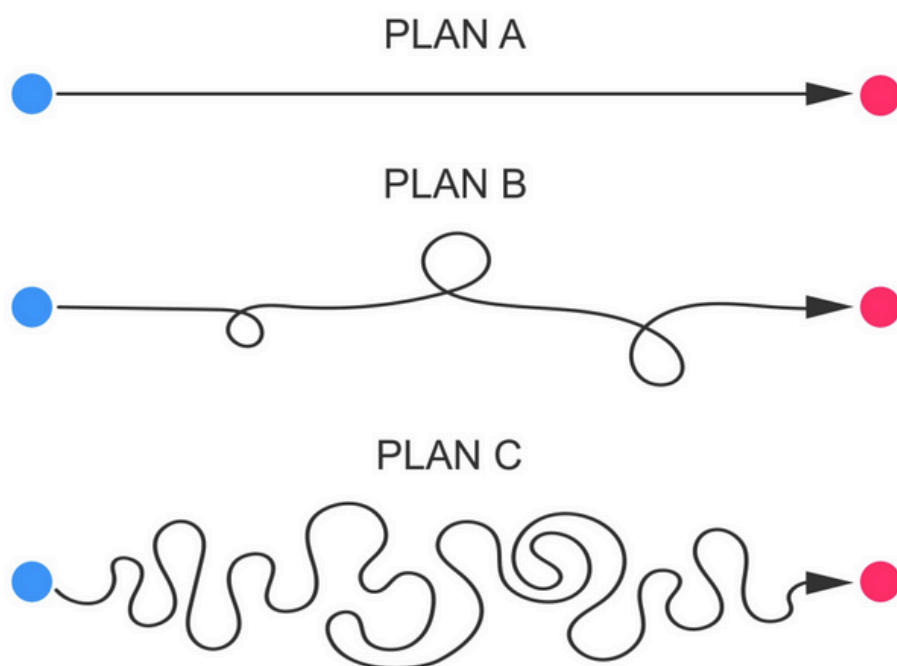
Grav evt. 10 minutter om dagen, hvis det er det, der er muligt. Publicér evt. lidt undervejs, når du har noget. Det kan også give nye kilder og bringe dig videre.

Efter den første tid

Midtvejsværksted: Nærmer vi os minimums- eller maksimumshistorien? Hvad gør vi nu?

Slutværksted: Linje for linje kvalitetssikres alt.

Mange graverprojekter foregår ikke bare helt snorlige, men tager en masse omveje (se Plan C på figuren). Redaktøren skal være klar til at støtte, opmuntre og vejlede i processen.

OMTALER AF ALLE ÅRETS BIDRAG TIL SKUP-PRISEN

Inklusiv links til projekt og metoderapport

Espen Sørmo Strømme, ph.d.-kandidat, forsker i sin doktorgrad i SKUP. Det er der blandt andet kommet bogen "Kokebok fra SKUP-kjøkkenet. Om undersøkende journalistikk og metodebruk" ud af. Bogen opsummerer metoder fra de ca. 1.400 metoderapporter, der er blevet skrevet af norske journalister, siden SKUP-prisen blev uddelt første gang i 1991.

Strømme havde til SKUP-konferencen 2024 også lavet et hæfte med en kort gennemgang af hver af årets indstillede projekter inkl. link til hhv. projekt og metoderapport. Han har skrevet en sammenfatning på baggrund af det publicerede materiale og alle metoderapporterne, som han har læst.

Han har været så venlig at give Gravercentret lov til at oversætte teksterne vha. ChatGPT og bringe teksterne i denne udgivelse.

Blandt 49 indsendte metoderapporter var det Bergens Tidendes dokumentation af, hvad der skete, da den psykisk syge Morten Michelsen blev dræbt af tre skud fra politiet, som vandt SKUP-prisen.

Vi håber, at nogle af projekterne og metoderne kan inspirere jer.

065 - Politiets ukendte kode (TV 2)

Af: Kenneth Fossheim, Ingvild Fjelltveit, Magnus Braaten

Om hvordan journalisterne har fået indsigt i 212 lovovertrædelser, som er henlagt efter kode 065, hvilket betyder, at gerningsmanden er utilregnelig. Journalisterne har fundet dokumentation for, at flere af disse gerningsmænd sidenhen har begået drab. En af disse var det såkaldte Sigrid-drabet i 2012. Hovedmetoden er at samle dokumenter gennem indsigt og opbygge en database heraf, især dokumenter om henlagte sager. Rapporten beskriver, hvordan kvaliteten af oplysningerne, de får fra Kripos, bliver forbedret gennem god kildekontakt. Journalisterne introducerer et skema for indsigt, de kalder "smarte indsigt", som hjælpemiddel til at opnå mere indsigt.

ÅBEN. God oversigtsside med artikler. Fossheim har bidraget i fire tidligere sager til SKUP, fra 2017 til sidste år, to af disse sammen med Braathen, og en også med Fjelltveit

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg på konferencen](#)

Aktieskandalerne i norsk politik (E24)

Af: Ree Nolet, Balder Haarklou Jensen, Jørgen Indrøy Strømsnes, Gustav Johan Lindbäck, Ragnhild Vartdal, Pål Solheimsnes, Nora Rydne, Erik Tangen, Hans Jørgen Ro, Eiliv Frich Flydal

Rapporten beskriver arbejdet med de mange sager om aktiehandel og habiliteten hos Ola Borten Moe, Anniken Huitfeldt og Erna Solberg samt deres ægtefæller. At undersøge ejerskab var først en løs idé i redaktionen, og derfra har redaktionen fulgt sporet af ejerskab via forskellige dokumenter (aktionærregistre, rapporter fra Stortinget, med mere) for at samle oplysninger, som viste langt mere handel med aktier end det især Solbergs ægtefælle Sindre Finnes oprindeligt fortalte. Aktieregistret, og hvordan dette (ikke) håndhæves er særligt vigtigt i denne rapport og kan ses i lyset af tidligere SKUP-rapporter som Leverandørprojektet (Kommunal Rapport, 2014) og Åbenhedskampen (Kommunal Rapport, 2015). Der er en meget lang liste over offentliggjorte sager vedlagt. Læsning kræver login (men ikke betaling). 7 ud af 10 af journalisterne bag bidraget har ikke tidligere været med til at nominere til SKUP. Flydal har vundet to diplomer for Dagbladet og har været med i 9 nomineringer tidligere. Tangen har leveret tre bidrag før, mens Rydne har leveret et bidrag før, mens de arbejdede for Budstikka.

[Link til metoderapporten \(i rapporten linkes der til alle artiklerne\)](#)

[Læs pointereferat fra oplæg på konferencen](#)

Asylbørnene, der forsvandt (NRK)

Af: Maja Mathilde Aarbakke, Eline Johnsen Helledal, Silje Rognsvåg, Ronald Hole Fossåskaret, Ingvild Sørnes, Norunn Reinertsen

Undersøgelse, der afslører, at 432 asylbørn er forsvundet i Norge. Arbejdet med at finde ud af, hvad der er sket med disse og at få dem til at fortælle deres historier byder på en række udfordringer. Mangel på værger gør, at journalisterne ikke får indsigt. Observation i Oslo gør, at de observerer enlige mindreårige asylansøgere i narkomiljøet og som kriminelle. De finder også tilfælde af prostitution. Alligevel lykkes det dem ikke at undersøge skæbnerne for så mange af børnene. Publikationerne gør dog, at både politiet og andre myndigheder etablerer nye rutiner for at følge op og spore, når asylbørn forsvinder. Enlige mindreårige asylansøgere har haft lidt fokus i SKUP-sammenhæng, men er et af temaerne i Aftenpostens "Menneskesmugling" (2008). Hovedhistorier og opfølgere ligger som links. Reinertsen har tidligere leveret "Født til fjende" (2000) og "Jakten på mulla Krekar" (2002). De øvrige journalister leverer til SKUP for første gang.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg.på konferencen](#)

At undersøge en undersøgelse (Nettavisen)

Af: Morten Solli, Tarjei Leer-Salvesen

Projektet er en kritisk gennemgang af, hvordan afdøde Shabana Rehman's organisation "Født Fri" blev undersøgt, ved at det offentlige satte private konsulentfirmaer på opgaven. Undersøgelserne hævdede, at Rehman havde brugt organisationen til private formål, men journalisternes undersøgelser viser, at dette var forkert eller ikke kunne bevises. Vigtige metoder er aktindsigt og kildearbejde (interviews). Imdi gav flere ubegrundede afslag på indsigt og fulgte ikke op på klager, så redaktionen måtte henvende sig direkte til det overordnede organ for at klage. Kunstig intelligens blev brugt til at transskribere interviews.

Resultatet viser, at konsulentfirmaerne ikke har foretaget objektive vurderinger, og at de har undladt at se på konteksten. Brugen af konsulentfirmaer er også dyrt. Metoderapporten viser, hvordan hypotesetesting kan bruges effektivt. Leer-Salvesen har tidligere leveret 15 bidrag til SKUP, Solli ét. Linket fører til en af hovedartiklerne, som er åben. Der er linket til seks andre artikler.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Da pædofile blev taget ind i varmen (Aftenposten)

Af: Pål Vegard Hagesæther, Monica Strømdahl, Lillian Vambheim, Martin Slottemo Lyngstad, Christen Pedersen, Morten Andersen

Om hvordan Foreningen Fris forgænger, Det norske forbundet af 1948, i en periode i 80'erne inkluderede en pædofil forening, "Norsk arbejdsgruppe for pædofili" (NAFP), og hvordan Kim Friele flere gange skulle have involveret sig i denne. Arbejdet tager udgangspunkt i tip sammen med medlemsblade fra foreningerne fra den pågældende tid. Redaktionen har derefter fundet mere dokumentation i Nationalbiblioteket, opsøgt kilder, der stadig er i live, samt pårørende og et offer for pædofili, som medvirkede i en Brennpunkt-film i 2003. Afsløringerne gjorde, at Foreningen Fri indrømmede, at samarbejdet må have fundet sted, og de offentliggjorde en officiel undskyldning for, at deres forgænger havde haft sådanne bånd til et pædofilt miljø. Rapporten beskriver tip til, hvordan man kan finde pårørende/efterladte af afdøde eller spore personer i fængsel, selv om man ikke ved, hvor de afsoner, samt oplysninger om gamle domme.

Hagesæther har leveret ét bidrag til SKUP før, de andre ingen. Den offentliggjorte hovedhistorie ligger bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

De falske samer (NRK)

Af: Marie Elise Nystad, Johan Ante Utsi, Gyda Katrine Hesla

Projektet viser, hvordan Fremskridtspartiet systematisk har fået sine medlemmer skrevet ind i det samiske folketal, selvom disse ikke er samer. Mange af disse siger direkte selv, at de ikke betragter sig som samer, hvilket er grundkriteriet for at være med i folketallet. Projektet viser også, at lokalpolitikere er overrepræsenterede i det samiske folketal, hvilket styrker hypotesen om, at magtpersoner forsøger at påvirke sametinget. Sametinget kontrollerer ikke, hvem der melder sig ind i folketallet. Journalisterne har tidligere ikke leveret historier til SKUP. Der er generelt få historier om samer i SKUP-porteføljen. Dagbladets "Sametinget" (2004) handler om økonomisk rod og manglende kontrol, mens "Samisk lærebogbjerg" (Sågat, 2008) handler om, hvordan samiske lærebøger bliver trykt optrykt i stort volumen, uden at de kommer ud til skolerne. Linket er til hovedhistorien. Findes også på samisk.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

De ulovlige adoptioner (VG)

Af: Monica Flatabø, Martin S. Folkvord, Nora Thorp Bjørnstad

Undersøgelse af ulovlige adoptioner (bortførelser) til Norge før og efter år 2000. Journalisterne tog udgangspunkt i børne- og familieminister Kjersti Toppes udtalelse om, at der ikke har fundet ulovlige adoptioner sted i Norge. I alt finder redaktionen adskillige eksempler på, at ulovlige adoptioner har fundet sted. Søgning i avisartikler hos Nationalbiblioteket er vigtig, og rapporten viser, hvordan journalisterne går frem for at kontakte børnene, som måske ikke er klar over, at de blev bortført selv. Centralt er betydningen af fire mapper med dokumentation, som et adoptivpar i Porsgrunn havde samlet op og delt med journalisterne. Journalisterne rejser derefter til Ecuador for at spore kidnapperen til et af børnene. I del to bruger journalisterne ChatGPT for at gennemgå omkring en million sider med dokumenter om mulige varslere om ulovligheder i adoptionsprocesser. Rapporten demonstrerer gode og dårlige prompts, og den prompt, de har brugt, er også vedlagt. Flatabø og Folkvord har begge leveret to bidrag til SKUP tidligere, Thorp Bjørnstad ingen. Hele listen med artikler findes i rapporten.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

De uopklarede dødsfald (VG)

Af: Ådne Husby Sandnes, Mona Grivi Norman, Bjørnar Tommelstad, Gordon Andersen

Undersøgelse af syv dødsfald hos udsatte mennesker, som stofmisbrugere og asylansøgere, og at disse sandsynligvis er drab, som politiet ikke har efterforsket godt nok. Rapporten er fuld af gode metoderåd, blandt andet at søge om indsigt i efterforskningen, spore pårørende og lave tidslinjer over hændelser og politiets arbejde, samt flere tips til at finde relevant information i udlandet. Rapporten giver for eksempel vigtige tips til, hvordan man kan henvise til Politiregistreringsloven for at argumentere for indsigt i afsluttede straffesager, samt indsigt i Pasregistret og brug af websiden www.namechk.com til at spore brugernavne på sociale medier, samt kunstig intelligens. VG har også ført sin egen database over drabssager i Norge tilbage til 2000, og denne var også nyttig i arbejdet. Grivi Norman har vundet SKUP-prisen for "Psykiatrafsløringen" (2016) og har fået fire diplomer for i alt ni bidrag til SKUP, Tommelstad har to diplomer og seks bidrag i alt. Andersen har leveret fire, mens Husby Sandnes ikke har leveret bidrag før. Metoderapporten har en liste på over en side med links til sager knyttet til projektet.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg på konferencen](#)

Den skjulte klinik i Rumænien (NRK)

Af: Magnus Ekei Mullis, Rolv Christian Topdahl

Afsløringen af, at et ægtepar, begge radiologer, i Rumænien udfører usædvanligt mange undersøgelser (176.000) til en lav pris for det norske Unilab på vegne af flere norske sundhedsforetagender. Det viser sig, at personer, som er opført som sundhedspersonale faktisk er oversættere, som får meget lav betaling. En af lægerne havde ifølge dokumenterne udført 20.000 undersøgelser om året, i gennemsnit 94 undersøgelser om dagen, i 2021. Ud over autorisation og spørgsmål om social dumping, undersøger journalisterne også spørgsmål om patientsikkerhed og datasikkerhed. Sagen startede, da journalisterne kiggede på et hundrede tilsynsrapporter om Unilab. I kontakt med en tidligere patient får de tips om to "konsulenter" i Rumænien. Journalisterne får fat i en liste over personale hos Unilab gennem kildearbejde, og mange af navnene synes at have rumænsk oprindelse. Disse blev undersøgt på sociale medier, arbejdsgiveres hjemmesider og hos fagkilder med målet om at finde ud af, om de var godkendt som sundhedsarbejdere i Norge ved at sammenligne med registeret over sundhedspersonale. Unilab afsluttede samarbejdet med klinikken efter offentliggørelsen.

Både Ekei Mullis og Topdahl har tidligere bidraget til SKUP, Linket fører til en længere netartikel. I rapporten er der links til en række sager på nettet, radio og TV.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Den skjulte plejehjemskø (TV 2)

Af: Anna Myklebust Hodne, Mina Maria Rise, Fanny Bu, Karen Setten, Mari Linge Five

En systematisk undersøgelse af køer til plejehjem i alle norske kommuner. Undersøgelsen er udført i form af spørgeskemaer, og metoderapporten indeholder gode beskrivelser af udfordringer, der opstår med Google Sheets og behandling af dataene i regneark. Resultatet viste, at 2.998 personer stod i kø sidste år. Dette blev derefter brugt til at konfrontere politikere, og journalisterne sandsynliggør en sammenhæng med, at regeringen bevilligede penge til 1.500 nye plejehjemspladser i statsbudgettet for 2024.

Linket til artiklen er åbent. Ingen samleside, men den oprindelige historie linker til opfølgere.

Fuldstændig liste over publicerede sager i rapporten.

Ingen af de fem journalister har tidligere nomineret historier til SKUP.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Finansskandalen (Nordlys)

Af: Rune Endresen, Torkil Emberland, Andreas Høyer, Eskil Mehren

Undersøgelse af et finansieringsselskab i Tromsø, som ejes af tre tidligere tennisstjerner. Småsparere bliver lokket til at investere i selskabet, som angiveligt skal gå til at udbetale midlertidige lån til trafikofre i Canada. I stedet skal pengene være gået til luksuriøst forbrug hos bagmændene. Journalisterne har læst regnskaber, foretaget interviews og besøgt steder i udlandet, herunder Schweiz.

Rapporten viser skitser og eksempler på dokumentation, men forklaringerne på hvad dette er og hvordan denne information er opnået, er noget mangelfulde.

Journalisterne har ikke tidligere leveret bidrag til SKUP. Linket fører til første historie, som ligger bag betalingsmur. Rapporten har links til en række sager.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Fiskeriprojektet (Sunnmørsposten, iTromsø og Framtid i Nord)

Af: Rune Ytreberg, Louise Holst Andersen, Johannes Sunde, Tarjei Engeset Ofstad, Liv Jorunn Håker Ottesen, Dag-Arne Alnes, Eirik Meling, Isabell Haug, Edward Boyda, Fabrizio Palumbo

Undersøgelse af fiskeridata langs kysten som afslører tre forhold: skadelig trawling nord for Svalbard, klimaudslip og ulovligt fiskeri. Redaktionerne har samarbejdet med forskere for at indsamle data fra flere kilder, hvor de har brugt regneark og programmering for at filtrere data af betydning. De har også forsøgt at bruge kunstig intelligens, men dette har indtil videre ikke givet resultater.

Link til artikler bag betalingsmur i rapporten. Ytreberg vandt SKUP-prisen for "Rovfiskerne" (NRK) i 2004 og har i alt leveret ni bidrag fra 1999 til i dag. Håker har leveret to tidligere bidrag. De øvrige otte journalister har ikke deltaget i bidrag til SKUP tidligere.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Forbindelsen (Stavanger Aftenblad)

Af: Marius Wiig Holmen, Tommas Torgersen Skretting

Undersøgelser af, hvordan viceborgmesteren i Sandnes udnyttede sin stilling til at give fordele til sin tidligere arbejdsgiver Seabrokers, herunder i en sag om ulovlig udbygning af en brygge og rejser sydpå. Gennem sociale medier som Facebook og Strava finder journalisterne spor efter, at politikerens flere gange efter sin afsked har benyttet firmaets ordninger, hvilket kan tyde på, at han stadig har bånd. Journalisterne tager til Gran Canaria for at finde det feriehus, som politikerens har lånt, og som ejendomsregistret viser, er ejet af firmaet. For at sikre dokumentation i bryggesagen blev browserudvidelsen DownThemAll anvendt.

Rapporten beskriver også indsatsen for at få indsigt i telefonregninger, kalendere og kommunikation mellem borgmesteren og viceborgmesteren. De bad også om indsigt i A-indberetninger, som er dokumentation fra arbejdsgiver til NAV, SSB og Skatteetaten om arbejdsforhold og løn. Et andet vigtigt værktøj var at skabe tidslinjer.

En udfordring opstod, da politikerens på et tidspunkt offentliggjorde sin egen video, der nåede flere titusinde, hvor han anklagede journalisterne for at forfølge ham. Samtidigt nægtede han at svare journalisterne på nogen anden måde end gennem et færdigskrevet notat. NRK havde lignende oplevelser med kilder, der foretrækker at publicere svar i egne kanaler frem for at svare direkte i deres undersøgelse af Brunstad Christian Church i serien "Guds udvalgte" (2020).

Skretting har tidligere leveret fire projekter til SKUP, Wiig Holmen ingen.

Link til første artikel. Den og de øvrige artikler er bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Forsvarspræsterne, der advarede om egen ledelse (Vårt Land)

Af: Lena Caroline Stordalen, Caroline Teinum Gilje

En sag om, at elleve personer i den lille afdeling Tro- og livssynskorpset i Forsvaret har indsendt advarsler. Rapporten fortæller ikke, hvad advarsler omhandler, men de sættes i sammenhæng med varslingsager, som også er omtalt af Forsvarets forum og tidligere indsendt til SKUP. Blandt metoderne fremhæves det at opbygge tillid til kilderne som vigtigt og at have en diskret kontakt med dem.

Journalisterne har ikke tidligere nomineret arbejder til SKUP. Link til artiklen (bag betalingsmur).

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Fortovssagerne (Nordstrands Blad)

Af: Martin Thorland Jutkvam

En serie om, hvordan 51 beboere på Nordstrand i Oslo bliver tvunget af kommunen til at bygge fortov på deres ejendomme til en omkostning på mellem 400.000 og flere millioner per ejendom. Over 1800 andre ejendomme i Oslo er i en situation, hvor der kan komme lignende krav. Ved at gennemgå andre byggesager fra byen fandt journalisten, at vej- og fortovspligten kun er opfyldt i 2.354 ud af 6.000 sager, og at der er anbefalet dispensation for 558 af dem. En anden metode har været at bruge historiske flyfotos til at dokumentere skoleveje over tid. Rapporten beskriver, hvordan krav om indsigt i byggesager og anlæggelse af vej og fortov er relevant og giver således gode råd til andre lokalmedier, der skal undersøge lignende forhold. Dækningen har sandsynligvis medført, at byrådet har vedtaget nye retningslinjer for krav om vej og fortov, samt at interesseorganisationen Norsk Eiendom kræver lovændring.

Martin Thorland Jutkvam har ikke tidligere indsendt bidrag til SKUP, det har heller ingen andre fra Nordstrands Blad. Linket går til den første artikel. Rapporten indeholder flere sider med links til sager, og stikprøver viser, at de er åbne.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Fritidsforskellene i Oslo (Aftenposten)

Af: Birgitte Iversen, Adriane Lilleskare Lunde, Sean Meling Murray

Undersøgelse af, hvordan fritidstilbud varierer mellem bydelene i Oslo, med fokus på breddefodbold og korps, som viser, at færre forældre stiller op i bydele med svagere socioøkonomiske forhold, og at dette påvirker rekrutteringen negativt. Undersøgelserne viser også, at klubberne i rige bydele tjener mere på loppemarkeder og kan ansætte flere. Spørgeundersøgelser er blandt de metoder, der anvendes.

Dette er Iversens første bidrag til SKUP. Lilleskare Lunde har tidligere bidraget med "Prestesagen" (2017), mens Meling Murray deltog i "Jakten på de døde russiske soldater" (2022). Historierne er der linket til i en liste i rapporten, men de ligger bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg.på konferencen](#)

Hundenetværket i Arendal (Nettavisen)

Af: Hanna Ghaderi

Undersøgelse af en hundeopdrætter i Arendal, der sælger hvalpe af racen Staffordshire Bull Terrier. Mange af hundene har allergier, alvorlige sygdomme og dør kort tid efter de er solgt. Gennem indsigt afslører journalisten, at opdrætteren har flere domme og har importeret op mod 1000 hunde. Hundene bliver ikke registreret i Norsk Kennel Klub, hvilket er et krav for denne race. Linket fører til hovedartikel, som også indeholder links til de øvrige artikler i serien. Ghaderi har ikke tidligere indsendt nomineringer til SKUP.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Hytteskandalen i Kragerø (Kragerø Blad Vestmar)

Af: Sondre Lindhagen Nilssen

Om hvordan hytter i Kragerø kommune mangler brugstilladelse som følge af sagsbehandlingsfejl og manglende information fra kommunen, som havde behandlet hytteejerne efter en lov, der blev ændret i 1998. Kommunen forsøgte først at placere ansvaret for godkendelse hos hytteejerne selv, men undersøgelsen viste, at kommunen selv har begået sagsbehandlingsfejl og undladt at informere beboerne om forholdene over tid.

Rapporten sandsynliggør, at dækningen har medført, at kommunen har trukket kravet tilbage og selv fundet løsninger for at godkende sådanne hytter, uden at det koster beboerne så meget. Indsigt og kildepleje med hytteejerne er vigtige metoder. Sagen er citeret i nationale medier.

Dette er det første bidrag fra Lindhagen Nilssen og Kragerø Blad Vestmar. Linket fører til historien om Lille Kirkholmen, som er en af to hovedhistorier, der begge er åbne. Den anden historie, sammen med opfølgere, er der linket til i rapporten.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Højt spil i kulisserne - kampen om Mjøsseygehuset (Oppland Arbeiderblad)

Af: Stina Håkensbakken, Erik H. Sønstelie

Et projekt, hvor man fortæller om de skjulte processer bag lokaliseringsbeslutningen af Mjøsseygehuset, en sag, der har stået på i over 20 år. Rapporten opsummerer kort, at man har arbejdet med tips, kildekontakt og pressemeddelelser. Rapporten henviser desuden til, hvordan de forskellige mediehuse omkring Mjøsø dækker sagen ud fra deres eget ståsted. Det er dog stadig uklart, hvad journalisterne har gjort udover at arbejde med almindelig nyhedsdækning i løbet af denne tid. Særligt udbygningen af St. Olavs Hospital har været i fokus i tidligere SKUP-rapporter: "Kærlighed gør blind" (Adresseavisen, 2001), "Nye St. Olavs Hospital" (Adresseavisen, 2007) og "De hemmelige bonusmillioner" (Sunnmørsposten, 2016). Sønstelie har tidligere leveret fire bidrag til SKUP og vundet et diplom for "Dobbeltagenten" (VG) i 1998. Håkensbakken har ikke tidligere bidraget. Oppland Arbeiderblad havde ikke leveret bidrag før 2021, men de seneste to år har de leveret tre andre bidrag. Linket fører til første artikel, som er tilgængelig. Rapporten henviser til en række andre artikler og indlæg, hvoraf nogle er åbne og andre bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Idrætsvarslerne (TV 2)

Af: Ida-Marie Vatn, Magnus Krogsæter Aarre

Om seksuelle overgreb i idrætsklubber. Rapporten beskriver udfordringer med at få indsigt i dokumenter hos Idrætsforbundet, som i udgangspunktet ikke er offentlige. Sagen er skærpet ved, at træneren, som er anklaget, også arbejder som politimand. En ekstra udfordring er også at få adgang til idrættens egne domme, som indtil 2018 var tilgængelige i Lovdata, anonymiseret. Journalisterne lykkes med at afsløre en systematisk svaghed, hvor en træner, der modtager advarsler og anmeldelser, kan skifte mellem klubber uden at blive retsforfulgt. Indsigt hos politiet er en vigtig metode. Historien kan ses i lyset af VG's "Nådesløs åbenhed" (2016), hvor redaktionen anmoder om indsigt i offentligheden på en måde, der presser forbundet til at vedtage nye regler for åbenhed. God og overskuelig side over sagerne, som for det meste består af artikler. Journalisterne har ikke tidligere nomineret arbejder til SKUP.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Jagten på en drabsdømt (VG, Namdalsavisa og Helsingin Sanomat)

Af: Pål Morten Skaret, Marianne Vikås, Tore Kristiansen, Paavo Teittinen, Kalle Koponen

Namdalsavisa får tip om, at den nordirakiske mand, som dræbte Marita Strøm i Namsos i 2004 og som er flygtet fra fængslet, nu befinder sig i Finland. Sagen er stor for den lille avis, og de har indledt et samarbejde med VG og den finske storavis. En vigtig metode er indsigt i straffesager i Finland, hvilket de finske journalister har været en stor hjælp med. Alligevel var det svært at finde spor efter manden, der har brugt mindst tre forskellige identiteter. Et cykeltyveri afslørede drabsmanden, da papirerne fra politiet viste korrekt navn og fødselsdato, hvilket også førte dem til Facebook-profilen, der blev brugt til at forsøge at sælge cyklen. De finder manden og tager billeder.

Metoderapporten indeholder tips til at tage billeder til dokumentation uden at blive bemærket. Til sidst konfronterer journalisterne manden og får et kort interview. Egen sikkerhed er vigtig og godt beskrevet. Rapporten har også gode tips til samarbejde på tværs af landegrænser.

Vikås har været med på fire bidrag til SKUP tidligere, Kristiansen to. Skaret, som nu arbejder for Namdalsavisa, har tidligere leveret et bidrag for VG. Linket til VG's hovedhistorie er åbent. Links til flere artikler i både VG og NA findes i metoderapporten, hvoraf nogle er åbne andre bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Krisepakkerne, hvor de rige fik mest (NRK)

Af: Fredrik Kampevoll, Hannah Amanda Hansen, Thomas Ianke, Sophie Lorch-Falch, Karoline Johannessen Litland

Undersøgelse af, hvordan forskellige støtteordninger ("krisepakker") har slået ud de seneste år: coronastøtte, strømstøtte og olietaxespakken. Sagerne viser, at dem, der bruger mest strøm, også har fået mest i støtte, og at ordningen snarere har opfordret til mere forbrug end mindre.

Virksomheder i kraftkrævende industri har tjent godt på gode strømaftaler, og fem store rejseaktører har modtaget meget af coronastøtten.

Rapporten lægger vægt på virksomhedsundersøgelser og omfattende regnskabsanalyser samt regressionsanalyse, som viser sammenhæng mellem postnummer og strømstøtte.

Linket her går til hovedartiklen om strømstøtte. Øvrige links findes i metoderapporten.

Hansen har bidraget i to nomineringer til SKUP tidligere, Lorch-Falch én, og de øvrige journalister har ikke indsendt bidrag før.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Laksegriseriet (Dagens Næringsliv)

Af: Aleksander Nordahl, Line Dugstad, Jonas Blich Bakken, Ola Magnussen Rydje

Undersøgelse af forurening med afføring og foder fra settefiskanlæg. Affaldet går urensset ud i fjordene. Journalisterne har brugt crowdsourcing til at samarbejde med fridykkere og undervandsjægere, som har dokumenteret udslippene langs kysten med fotografier og opbygget en database med dokumentation, der ikke findes fra tidligere. Officielle registre er mangelfulde. Journalisterne sandsynliggør, at Miljødepartementet har bedt om en fuld gennemgang efter offentliggørelsen. Crowdsourcing er en lidt brugt metode i SKUP-sammenhæng. Mest kendt er nok "Den rigtige liste savnet" (2005), hvor VG kortlagde savnede nordmænd efter tsunamikatastrofen i Sydøstasien langt mere præcist end myndighederne.

Opdrætserhvervet som område har dog fået meget fokus, hvor projekterne "Kampen om fjordriget" (Bergens Tidende, 2016) og Fiskenettnettet (Adresseavisen, 2009) også ser på miljøkonsekvenserne af opdræt. Sagerne ligger bag betalingsmur, men PDF'er af papirartiklerne er vedlagt rapporten. Dugstad har indsendt fire bidrag til SKUP tidligere, mens Bakken har bidraget til to. Nordahl og Rydje har ikke nomineret arbejder til SKUP tidligere.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Lakselandet (NRK)

Af: Bjørn Olav Nordahl, Maria Hasselgård, Ruben Solvang, Ole Reinert Omvik, Line Tomter, Anne Cecilie Remen

Undersøgelse af eksport af norsk laks til Kina, som blandt andet afslører, at en norsk kvinde sidder fængslet i Kina for at have smuglet laks gennem Vietnam til Kina. Journalisterne beskriver kildepleje hos Fødevarestyrelsen for at få indsigt i 140.000 sundhedscertifikater på fisk, der eksporteres. De udfører desuden virksomhedsundersøgelser i Kina samt mediesøgninger, domsøgninger og på internettet. De anvender den kinesiske dialogtjeneste We. Redaktionen får også hjælp af lokale journalister i Vietnam. Et af fundene var, at eksporten af laks flyttede sig fra Kina til Vietnam, når forholdene blev vanskelige i Kina, som efter fredsprisen i 2010. Rapporten er omfattende og fortæller om flere spor i undersøgelsen. Journalisterne arbejder stadig efter en hypotese om, at Fødevarestyrelsen bliver undertrykt af en stærk branche, så deres krav sænkes. De undersøger også en e-mail, der varslede om alvorlig virussygdom (Listeria) hos SalMars laks i 2015, og journalisterne giver flere eksempler på, hvordan de opnår indsigt hos Fødevarestyrelsen i det videre arbejde. En del af undersøgelsen ser også på død i laksebure.

Bjørn Olav Nordahl leverer med dette sit 26. bidrag til SKUP og er den, der har leveret flest siden opstarten i 1991. Han har vundet fem diplomer, den første for "Vårt land" allerede i 1992 ("Smiths venner"). Tomter og Remen har vundet et diplom for "IT-afsløringerne i offentlige etater" (NRK, 2017) og har ellers leveret henholdsvis fire og et andet bidrag. Ruben Solvang har fået et diplom for "Trigger Warning" (NRK, 2019) og har ellers leveret tre andre bidrag. Hasselgård har leveret otte, og Omvik to, men disse har foreløbig ikke vundet. [Link til netartikel.](#)

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Milliardæren (Adresseavisen)

Af: Margrete Konstad, Sissel Lynum, Espen Rasmussen, Rune Petter Ness, Lajla Ellingsen

Grundig undersøgelse af milliardæren Francic Hays, som afslører social dumping og underbetalte polske arbejdere, skattesvigt, manglende pensionsudbetalinger og generelt en meget kompliceret forretningsstruktur, hvor det er svært at eftergå, hvor pengene bevæger sig. Hays' forretninger har også tjent på offentlige midler gennem støtte fra diverse myndigheder og udlejning, i alt 300 millioner. Metoderapporten fortæller om omhyggelig og grundig kildearbejde, indsigt og regnskabsanalyse tilbage i tid, også før 2010, hvor Brønnøysundregistrenes digitale tjenester begyndte. Rapporten har værdifulde bilag, som viser indsigtsgiver og et notat, der forklarer og argumenterer for, hvordan fortrolige oplysninger kan udleveres til pressen, samt en metodebeskrivelse af, hvordan kunstig intelligens er brugt.

Bag betalingsmur. Linket her går til en åben historie, som omtaler arbejdet. Ellingsen har vundet fire diplomer, alle med sin afdøde makker Mari By Rise. Hun har leveret 12 bidrag i alt fra 2001 til i dag, alle for Adresseavisen. Rasmussen har bidraget i otte nomineringer, Ness fire.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Mobningens ansigt (Dagbladet)

Af: Silje Førsum, Caroline Drefvelin, Jorun Gaarder, Siri Gedde-Dahl, Øistein Norum Monsen, Ola Strømman

Projektet tager udgangspunkt i en mobbesag, hvor en 12-årig pige har taget sit eget liv. Journalisterne forsøger at dokumentere, hvordan manglende tiltag mod mobning har fået fatale følger for pigen. Det videre arbejde er en systematisk undersøgelse af mobning i kommunerne, som samler data fra Ungdata, Elevundersøgelsen og klager til Statsforvaltning. Tallene viser, at der ofte ikke rapporteres om mobning, som kommunerne skal, og at tallene fra de forskellige kilder divigerer. Arbejdet kortlægger også, hvorvidt skoler bliver efterforsket og dømt for brud på Opplæringslovens kapitel 9A. PDF'er af papirsagerne ligger vedlagt i rapporten (som gør filen stor og lang...). Samlesiden er meget god og giver adgang til den omtalte portal. Disse seks journalister har alle leveret bidrag før. Gedde-Dahl vandt SKUP-prisen for "Vandværksskandalen på Romerike" i 2005, har fået to diplomer og leveret i alt 15 bidrag. Strømman bidrog til vinderen "NULLCtrl" i 2014, har ellers et diplom og har bidraget i 11 nomineringer.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Nardus (Dagen)

Af: Anne Jeppestøl Engedal

Undersøgelse af påstande om seksuel udnyttelse og overgreb på unge kvinder og børn i menigheden Nardus. Redaktionen samler kilder og historier, og rapporten bruger meget plads på at beskrive, hvad der sker, når disse bliver præsenteret for den nu 82-årige prædikant. Forholdene fører ikke til efterforskning og dom, men prædikanten får efterhånden store problemer med at svare troværdigt og flygter til Færøerne, da historien skal offentliggøres. Flere historier om overgreb dukker op efter offentliggørelsen. Overgreb i religiøs sammenhæng er omtalt i en række tidligere SKUP-rapporter, første gang i 1999 med diplomvinderen "Tilgivelsens pris (NRK)" og "Overgreb i kristne miljøer" (Fædrelandsvennen). TV2's "Pastorens hemmelighed" om overgreb i en menighed på Karmøy vandt et diplom i 2009, mens Adresseavisen afslørede seksuelle overgreb begået af den katolske biskop i Nidaros i 2010 i kølvandet på den filmatiserede skandale "Spotlight", hvor Boston Globe afslører en række sådanne forhold i den katolske kirke.

Jeppestøl Arntsen har ikke nomineret arbejder til SKUP. Link til historien kræver login, hvor bruger og adgangskode er opført i metoderapporten s. 1.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Norsk bistand finansierede Hamas-terror, og UD løj om det (Krimnett)

Af: Michael Anderson

Undersøgelse af, hvorvidt norske bistandsmidler er blevet brugt til at finansiere Hamas' terrorangreb mod Israel den 7. oktober 2023. Rapporten henviser til anden dokumentation om, at Hamas finansieres af skattepenge lokalt, blandt andet på varer, der er importeret. Journalisten søger efter dokumenter, der kan underbygge hypotesen om, at bistandsmidler går til Hamas, men oplever, at anmodninger om indsigt hos Norad bliver slettet uden opdatering eller svar. Anmodninger om indsigt hos Norad og UD bliver ikke besvaret. En udtalelse fra en økonomiprofessor bruges til at sandsynliggøre, at penge til bistand i Palæstina går til Hamas, men Anniken Huitfeldt afviser dette i en udtalelse. En sagsbehandler i UD konfronteres, men hun vælger ikke at svare. Krimnett offentliggør en artikel, der identificerer sagsbehandleren med navn og billede som en, der bidrager til at finansiere Hamas gennem norsk bistand.

Dette er den første nominering fra Andersen og netavisen Krimnett. Linket er åbent.

Metoderapporten er ikke offentliggjort, da der er uenighed mellem indsenderen og SKUP-bestyrelsen om, hvorvidt en sagsbehandler hos UD, som omtales, kan identificeres.

[Link til projektet](#)

NRK gransker skoven: Alt er ikke i sin grønneste orden (NRK)

Af: Bjørn Asle Nord, Andre Fagernes-Håker, Ragnhild Moen Holø, Hannah Amanda Hansen, Ann-Kristin Mo, Astrid Rommetveit

Undersøgelse af skovene i Norge, som afslører, at forskellige fagmiljøer har modsatte syn på skovenes bæredygtighed. Mens skovbrugere og landbrugsorganisationer mener, det står godt til, mener miljøorganisationer og delvist miljømyndighederne det modsatte. Journalisterne læser forskning og rapporter og søger bredt indsigts. Journalisterne får stadig flere tips fra offentligheden, efterhånden som de offentliggør historier. De får tips om, at skove stadig fældes, og oplever, at kilder ikke tør stille op, samt at forvaltningen tøver med at give afklarende svar, for eksempel om ny kortlægning. Redaktionen følger det, de kalder "systemspor" for at opbygge forskellige fortællinger i det, de kalder "fortællerspor", for at kombinere forskellige formidlingsgenrer. Rapporten giver desuden tips til at bruge billedbeviser og til at foretage konfronterende interviews. Offentliggørelsen førte til en udtalelse fra Stortinget, som opfordrer regeringen til at gennemgå skovpolitikken. I oktober udsendte Økokrim en rapport, som NRK mener bekræfter deres fund. Rapporten har et tillæg, der viser, hvordan redaktionen har brugt kort.

Hansen har tidligere vundet et diplom for "Kunstgræsbløffen" (TV2, 2019) og har ellers indsendt et andet bidrag til SKUP. Nord har også tidligere indsendt to projekter, for Bergens Tidende. Linket går til en længere netartikel, som er den første af flere. De øvrige links findes i rapporten.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Når politiet dræber: Tre skud i Ibsens gade (Bergens Tidende)

Af: Rune Christophersen, Philipp Julius Bock, Lasse Lambrechts, Per Lindberg, Anne E. Hovden, Bendik Reed Årvik

Undersøgelse af et drab begået af politiet på en psykisk syg person, angiveligt i nødværge. Indsigt i efterforskningsmaterialet fra den Særlige Enhed for politisager. Blandt metoderne er 3D-modellering ved at scanne med iPhone og kombinere med software samt opbygning af en tidslinje over begivenhederne, blandt andet baseret på politiets lydlogfiler og offerets telefonregning, som viste klokkeslæt for opkald. Undersøgelserne viser også, at politifolk, som har været involveret i drabssager, ikke bliver adskilt før den Særlige Enhed afhører dem, hvilket påvirker troværdigheden af afhøringerne. Artiklerne er åbne. Der er både links og QR-koder til sagerne i rapporten. Anne Hovden vandt SKUP-prisen for "Jannes historie" (Bergens Tidende, 2013). Rune Christophersen har indsendt fire sager til SKUP tidligere, alle for Bergens Tidende, og to af disse har vundet diplom ("PST og Global Shield", 2011 og "Krydstogtsagen i Bergen", 2015). Lambrechts har også vundet to diplomer for BT ("Døden på vejene II - De 11.440 ulykker", 2011 og "Spillet om klimakronerne", 2012) og bidraget i fire andre projekter. Lindberg har deltaget i et tidligere bidrag, mens de øvrige ikke har indsendt noget til SKUP før.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg på konferencen](#)

Omsorg bag lukkede døre (NRK)

Af: Ellen Benedikte Kasnes, Arne Fredrik Næss, Louise Scharff Thommessen, Johanna Magdalena Husebye, Jon Anton Brekne, Stephan Reis, Rune Hansen

Dokumentarserie om mangelfuld omsorg og pleje for ældre. Serien bygger på bred systematisk research, ikke mindst for at nå frem til cases, hvor redaktionen har taget kontakt gennem organisationer, grupper på sociale medier og ved at følge med på opslag i lokalpressen. I flere tilfælde har redaktionen taget ved lære fra tidligere SKUP-arbejder, blandt andet "Implantert" (Aftenposten, 2018) for at bruge Offentlighedslovens §13 til at få adgang til fortrolige oplysninger efter at en patient er død. Indsigt, systematisering af aktindsigtsanmodninger og -klager, er generelt en vigtig arbejdsmetode, og her indeholder rapporten gode tips. I optagelserne er der brugt meget skjult kamera, i samråd med de ældre og pårørende. Meget af rapporten bruges til at drøfte etiske og juridiske problemstillinger omkring dette.

Åben. Samleside og dokumentar. Husebye har deltaget i tre tidligere nomineringer til SKUP, Næss to. De øvrige fem journalister har ikke bidraget før.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Oslofjorden dør: Alle vil redde fjorden - men ingen vælger at gøre det (Tønsbergs Blad)

Af: Sindre Øen

Undersøgelsen ser på årsagerne til, at livet i Oslofjorden mere eller mindre er dødt ud de seneste ti år. Journalisten er overrasket over manglende interesse fra andre medier og hævder, at han ofte er alene på præsentationer og pressekonferencer. Han peger på tre vigtige årsager: afstrømning fra landbruget, udslip af kloakvand og udbygning af strandzonen. Forureningen fører til vækst af nitrogen. Journalisten følger det han kalder "vidensbaseret journalistik" og henviser til Johan Galtung. Vigtige metoder er at foretage dybdeinterviews og læse rapporter fra 118 kommuner og fem regionråd, der påvirker fjordmiljøet, samt indsigt i andre dokumenter. Det er også vigtigt at bruge dokumentationen, som redaktionen har opbygget over tid ved at se til tidligere publikationer. Disse bruger han til sidst til at konfrontere politikerne med sagen og oplever da øget interesse.

Sindre Øen har ellers leveret "Ambulancesagen" sidste år. Tønsberg Blad er en af de mindre redaktioner, som har leveret mange bidrag til SKUP (14), og har vundet tre diplomer, senest for "Tjøme-sagen" (2018). Den, og flere andre bidrag, handler om nedbygning af strandzonen. Link til samleside med artikler bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Pilgrimsfolket (Vårt Land)

Af: Sondre Bjørdal, Lena Caroline Stordalen

Om den kristne frimenighed Pilgrimsfolket og undersøgelser af magtmisbrug og overgreb i kølvandet på en dom mod en af menighedens ledere. Selv dommen fremhæves som en meget vigtig kilde, og der kommer lidt frem om, hvad journalisterne gør yderligere for at eftergå/finde mere dokumentation om andre forhold. Se "Nardus" for eksempler på andre sager om overgreb i trossamfund.

Bag betalingsmur. Journalisterne har ikke tidligere nomineret arbejder til SKUP.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Premier League-pengene (Dagbladet)

Af: P. Krokfjord

En serie artikler om fodboldprofiler (spillere, agenter osv.) i Premier League og hvor de placerer deres penge. Journalisten undersøgte 600 spillere op mod det britiske selskabsregister og fandt selskaber, de var involveret i. En del af disse havde forgreninger til skatteparadiser. Marin Ødegård og Erling Braut Haaland var blandt dem, der placerede penge i skatteparadiser. Såkaldte sletningsdokumenter afslørede historikken bag pengeplaceringerne og var vigtige for at spore pengene tilbage til fodboldspillerne. Vigtigt er også en lovændring i 2023, som tvinger selskaber til at opgive "faktiske ejere" i det britiske selskabsregister.

Undersøgelser af fodboldprofers formuer er ikke gjort tidligere i SKUP, men sager om skatteunddragelse er en klassiker.

Åben. God oversigtsside over sager, der består af artikler med nogle videoer. Krokfjord har tidligere ikke nomineret sager til SKUP.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Privatskolemillionerne (Klassekampen)

Af: Knut Gjerseeth Olsen, Håvard Yttredal

Undersøgelse af privatskolekæden Akademiet og et forlig med staten, der siger, at kæden skal tilbagebetale 10 millioner kroner mod, at staten ikke fører tilsyn for årene 2015 - 2019. Klassekampen kortlægger ejere, og at skolerne køber varer og tjenester fra andre selskaber af de samme ejere, ofte på grænsen til overprising. De finder også tegn på, at skolerne fuser med karakterer for at se bedre ud i statistikken. Ud over undersøgelser af ejerskab, er indsigt og kildepleje vigtige metoder.

Journalisterne finder også en kreativ måde at sikre kilder ved de enkelte skoler anonymitet på ved at sørge for, at ingen kan spore, hvilken af skolerne der har givet oplysninger.

Projektet har lighedstræk med "Skolebaronerne", som sikrede Dagens Næringsliv et diplom i 2015 og som handler om de private højskoler Westerdals.

Projektet er delvist åbent. Fin samlingside med overskuelig tidslinje. Flere af sagerne ligger bag betalingsmur. Olsen og Yttredal vandt i fjor et diplom for "Skattesagen". Olsen har i alt leveret otte andre bidrag, mens Yttredal har bidraget i to.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Psykiatriens bagside (Østlands-Posten)

Af: Therese Eskelund, Solfrid Leirgul Øverbø

Sag om, at flere bliver dømt til tvungen psykisk behandling samtidig med nedskæring i psykiatriske behandlingstilbud. Undersøgelsen er gjort på baggrund af en udtalelse fra en overlæge i psykiatri.

Journalisterne har foretaget en række interviews. Rapporten er alligevel kort og giver ikke så godt et billede af, hvad der er gjort ud over dette.

Journalisterne har ikke tidligere leveret bidrag til SKUP. Linket går til en oversigtsside, artiklerne, der er linket til derfra, ligger bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

R8Me-sagen (Sunnmørsposten)

Af: Geir Strand

Om hvordan ansatte i Møre og Romsdal fylkeskommune udnytter teknologiselskabet R8ME gennem ejendomsselskabet Fylkeshuset AS. Sidstnævnte er ejet 51 pct. af fylkeskommunen, men har ikke ført postjournal eller forholdt sig til offentlighedsloven siden oprettelsen i 1999. De har også brudt egne forskrifter om, at selskabet ikke må eje andre selskaber, ved at de køber op R8ME til overpris af en ansat i fylkeskommunen. Lederne har også lederjobs i fylket eller er nylig gået på pension, og modtager millionløn. Afsløringerne gør, at R8ME afvikles, og at fylkeskommunen krævede nye etiske regler. Møre og Romsdal fylkeskommune har tabt mange millioner kroner på aftalerne og forstærker en allerede dårlig økonomi.

Geir Strand har ikke tidligere nomineret arbejder til SKUP. Link fører til den første af en serie artikler, som alle ligger bag betalingsmur.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Skibet som gik under Søværnets radarer (Vi menn)

Af: Eivind Pedersen

En undersøgelse af forliset af fiskebåden "Utvik Senior" udenfor Senja i 1978, som fører frem til historien om, at skibet blev sænket af marinefartøjet KNM "Stavanger". Journalisten har læst undersøgelsesrapporterne og fundet skibslogbøger og talt med vidner. Undersøgelserne støtter sig både på Brennpunkts dokumentar tidligt i 2000'erne og konklusionen af en ny offentlig granskning efter denne. Sagen har ligheder med andre forlis, hvor forsvaret er blevet peget på som involveret eller skyldig uden, at forsvaret har indrømmet det eller, at der er kommet klare beviser, for eksempel "De vanskelige vidner" (Diplom, NRK, 2002), hvor et halvt hundrede øjenvitner fortæller noget andet om Mehamn-ulykken end forsvarets version.

Der er også mange eksempler på, at SKUP-projekter afslører faktuelle fejl i tidligere undersøgelsesrapporter, herunder Alexander Kielland-ulykken (Stavanger Aftenblad 2016 og 2019). Artiklerne ligger bag betalingsmur. Pedersen har ikke tidligere nomineret historier til SKUP. Mediet Vi menn har indsendt to bidrag, i 2014 og 2015.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Skjult risiko: Et folkefinansieret korthus (E24)

Af: Pål Solheimsnes, Erik Tangen, Hans Jørgen Myrvang Ro, Amalie Frøystad Delebekk, Kyrre Kjellekvold

Undersøgelse, der viser, at virksomheder, som lader småsparere låne deres penge ud til investorer gennem såkaldt folkefinansiering, udsteder lån, som misligholdes, og også til en stor aktør, der er dømt for underslæb og konkurskarantæne. 50 småsparere har klaget over et af firmaerne, Monio, til Finansklagenævnet, og Forbrugerrådet har fastslået, at firmaet har brudt loven.

Metoderapporten er målrettet dem, der interesserer sig for at undersøge lån, mulige tab på lån og kodning. Den giver en god beskrivelse af, hvordan man kan manipulere forespørgsler, der sendes til en server fra en webside gennem tekst, der ser ud som kode og som normalt genereres af JavaScript ud fra, hvad brugeren vælger på en webside. Forklaringen er forståelig for dem, der kender lidt til programmering eller har erfaring med API'er. Metoden betragtes ikke som hacking, men den udnytter, hvad der er muligt at hente ud af en server på en måde, som ejerne sandsynligvis ikke har tænkt på. Journalisterne finder også information, der er skjult i CSS-kode, og som bliver tilgængelig ved at tænde for "inspicer"-værktøjet i browseren.

Frøystad Delebekk har tidligere deltaget i to bidrag til SKUP og vundet et diplom for "Barndomsmilliarderne" (VG, 2017). Tangen har indsendt tre bidrag fra avisen Budstikka, mens Myrvang Ro har deltaget i et bidrag tidligere for E24. Den første historie er der linket til, og den kan læses, hvis man logger ind gratis. Andre historier er der linket til nederst i artiklen.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Skoleskandalen i Stor-Elvdal (Østlendingen)

Af: Gunnar Østmoe, Tor Bergebakken

Undersøgelse af påstande om mobning som et systematisk problem i udkantskommunen Stor-Elvdal. Undervejs foretager statsforvalteren tilsyn. Politikerne får at vide, at dette er et tilfældigt tilsyn, men statsforvalteren siger, at det skyldes en række varsler. Journalisterne kommer i kontakt med flere ofre, som har oplevet mobning på forskellige tidspunkter i kommunen. En del af rapporten handler om, hvordan man håndterer sårbare kilder, der ikke har medietræning. Men i denne lille kommune er hverken politikere eller ansatte vant til journalister.

De to journalister har ikke tidligere indsendt bidrag til SKUP. Dette er tredje gang Østlendingen indsender bidrag. Linket fører til den første af en lang række artikler, som er linket fra rapporten. Stikprøver viser, at sagerne er åbne.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Skredet (Nordlys)

Af: Andreas Beddari Høyer, Rune Endresen, Yngve Olsen, Kristine Tolk Solberg, Hallvar Wergeland Agersborg, Kristoffer Lorentzen, Øyvind Lind, Oskar Bjørkum

Undersøgelse af et skred i Lyngenfjeldene, hvor en døde og tre andre blev alvorligt skadet. Redningsarbejdet viste sig at byde på langt større udfordringer end det, der kom frem i offentligheden kort tid efter ulykken. Blandt andet var hele fem helikoptere involveret i aktionen på samme tid, hvilket gjorde det vanskeligt at arbejde på jorden. Der opstod også store kommunikationsproblemer. Det, der kom frem om skredet efterfølgende, har været med til at ændre redningsrutinerne. Metoderne, der er brugt, er dybdeinterviews af de involverede samt aktindsigt. I starten var det vanskeligt overhovedet at finde ud af, hvad de udenlandske ofre hed, og derfor at undersøge videre. Journalisterne rejste til Tyskland for at få samtykke fra ofrene, så de kunne søge indsigt i deres journaler. Droneoptagelser fra Norsk Folkehjelp blev også en vigtig kilde. Historiefortælling er et vigtigt element, og her er der lavet en rekonstruktion af skredet og hændelserne før og efter. Her købte redaktionen hjælp udefra (VEV) i tillæg til at bruge egne droneoptagelser, data fra NVE og animationsprogrammer som After Effects og Flourish. Journalisterne har ikke tidligere indsendt bidrag til SKUP. Linket fører til en åben samleside.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

[Læs pointereferat fra oplæg.på konferencen](#)

Skyggekrigen (NRK)

Af: Håvard Gulldahl, Inghild Eriksen, Erlend Koppergård, Beth Mørch Pettersen, Benjamin Fredriksen, Sindre Ness

Undersøgelse af, hvordan 50 russiske fiskefartøjer er blevet brugt til spionage. Arbejdet er gjort i samarbejde med andre nordiske broadcastere. Undersøgelsen bruger primært AIS-data over skibes bevægelser. Journalisterne oprettede deres egen database og kombinerede dette med digitale kort for at undersøge fartøjers bevægelser i områder af strategisk interesse. Redaktionen fik ekstra adgang til AIS-signaler ved at opsætte deres egen AIS-sender og koble sig til AISHub. Rapporten giver flere gode tips til dem, der ønsker at bruge kortdata til havs. Journalisterne giver også korte, men gode beskrivelser af en række andre metoder, der er brugt, blandt andet for at identificere falske russiske mobilbasestationer nær Kirkenes, søgning efter russisk ejerskab i ejendomsregistre samt tjenesten Epieos for at foretage omvendte søgninger på e-mails og telefonnumre. Redaktionen endte med at identificere omkring 40 personer som russiske spioner, hvilket sandsynligvis var årsagen til, at norske myndigheder (som havde fået oplysninger fra journalisterne) valgte at udvise 15 russiske diplomater kort tid før publicering.

Sagerne blev offentliggjort i de nordiske lande og på BBC.

Gulldahl, Eriksen, Koppergård, Mørch Pettersen og Fredriksen har alle leveret ét bidrag til SKUP før, Ness ingen. Linket fører til den første af tre episoder på Brennpunkt. Rapporten lister andre publikationer på nettet og i radioen.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Spionkrigen (Aschehoug)

Af: Bård Wormdal

Bog om spionsamarbejde mellem Norge og USA, med særligt fokus på radaren Globus II i Vardø. Bård Wormdal har tidligere omtalt forholdet i flere SKUP-projekter: Norge og rakettforsvaret (Bergens Tidende 2007), Satellitkrigen (NRK 2011) og Spionbasen (PAX forlag 2015), selv om sagen har sit udspring i et arbejde i Bergens Tidende, da radaren blev flyttet i 1998, og et SKUP-projekt blev også leveret dengang: Forsvarets nye radar i Vardø (Bergens Tidende 1998). Vigtige metoder er interviews, læsning af dokumenter (breve) og reportagerejser som gøres i forbindelse med det arbejde, han ellers gør i NRK. Nogle anonyme kilder bruges.

[Link til projektet](#)

[Link til metoderapporten](#)

Stjernekonsulenten (Panorama nyheter (og tidl. Bistandsaktuelt))

Af: Tor Aksel Bolle, Tarjei Leer-Salvesen

Sag om, at norske bistandsmidler til bevarelse af regnskov i Sydamerika i stor grad går til at betale amerikanske konsulenter, Climate Advisers. Arbejdet afslører blandt andet, at selskabet har faktureret med en timepris på 640\$ til den norske stat. En rapport fra BDO viser, at aftalen er misligholdt på flere måder. Konsulenter, der har overfaktureret norske offentlige instanser, har tidligere været tema for SKUP-projekter, for eksempel "Akson og konsulentmillionerne" Aftenposten (2020) og diplomvinder fra 2016 "UDs bistandskonsulenter" (VG). Journalist Tor Aksel Bolle nominerede et bidrag for Bistandsaktuelt i 2021. Leer-Salvesen har bidraget i 15 tidligere nomineringer, første gang for Klassekampen i 2002. 10 af disse har været for Fædrelandsvennen. [Link til artikel](#). Flere links findes i rapporten.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Tesla-sagen (Sunnhordland)

Af: Hilde Vormedal Nybø

Undersøgelse af en ny Tesla-ladestation på Stord, hvor kommunen ikke vil overholde aftalen. Efter flere klagerunder får redaktionen endelig en redigeret version af aftalen, der viser, at Tesla kan bruge den værdifulde parkeringsplads til ladestation i 15 år, plus en option på yderligere 10 år. Aftalen er omfattende uden at den er politisk behandlet eller sendt i udbud. Redaktionen fortsætter med at undersøge andre kommuner og finder 26 lignende aftaler med Tesla. Vormedal Nybø har ikke tidligere indsendt bidrag til SKUP. Uddrag af PDF'er er vedlagt i rapporten, [link til den offentliggjorte artikel](#) er bag betalingsmur.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Tvillingerne Mille og Mina blev kun 16 år (TV 2)

Af: Asbjørn Øyhovden, Arne Rovick, Olav Wold, Ditlev Eidsmo

Historien om, hvordan børneværnet og behandlere svigtede i tiden op til, at tvillingerne Mille og Mina (16) endte med at dø af en overdosis. Udgangspunktet var, at pigerne udviklede spiseforstyrrelser. Journalisterne møder forældrene efter dødsfaldene og begynder et omfattende arbejde for at bekræfte deres version gennem aktindsigtssarbejde. Undersøgelserne viste blandt andet, at pigerne havde været indlagt på over 100 institutioner under børneværnet og var blevet givet medicin, som havde selvmordsfremmende bivirkninger. En komplicerende faktor var, at en del af kritikken var rettet mod Statsforvalteren, som selv var tilsynsmyndighed. Sagen har ligheder med "Da Lommedalen mistede en af sine" (Budstikka 2016): Hvordan 13-årige Angelica Heggelund døde, men i Angelicas sag endte journalisterne med at afsløre, at morens version ikke holdt. Åben. Lang opsummerende artikel offentliggjort i januar 2024. Indeholder også link til en dokumentar på TV 2 Play, som kræver login. Øyhovden vandt SKUP-prisen i 2010 for "Eldrebløffen" (TV 2). Han har samlet indsendt ti bidrag, herunder to for Hamar Arbeiderblad i SKUPs første år, 1991, hvor "Spotlight på Maxi-sagen" fik et diplom. Rovick har indsendt to bidrag, heraf et sidste år sammen med Wold og Eidsmo.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Tyveriet (Romerikes Blad)

Af: Espen Børrestuen, Steffen Zacharassen, Martin Holterhuset

Om arbejdet Romerikes Blad foretog efter at have modtaget et tip om, at lederen af partiet Rødt, Bjørnar Moxnes, var blevet taget for tyveri i en butik på Gardermoen. Metoderapporten er kort og indeholder ikke mange beskrivelser. Sagens karakter og konsekvenser (at Moxnes trak sig tilbage) er åbenlyst det vigtigste ved denne sag. Links til åbne artikler i metoderapporten. Holterhuset har nomineret en tidligere sag til SKUP, mens Børrestuen og Zacharassen ikke har indsendt noget tidligere.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Voldtægt (NRK)

Af: Johanna Magdalena Husebye, Emilie Waaler, Sara Rydland Nærum

Undersøgelse af voldtægt med både ofre og gerningsmænd som cases, der viser, at politiet ofte undlader at foretage sporundersøgelser på gerningsstedet, hvilket igen fører til, at mange af sagerne henlægges. En vigtig metode var at finde kilder på Facebook og læse voldtægtsdomme via Lovdata Pro. At finde mænd, der har været udsat for voldtægt, var en særligt stor udfordring, men de fandt nogle gennem forummet Reddit ved at henvende sig til publikum verificeret af administrator, hvilket er en ny måde at nå kilder på i SKUP-sammenhæng. En anden metode er at nå kilder gennem mellemmand. Mange af kilderne måtte plejes over tid for at opbygge tillid. Aktindsigt, især i straffesager hos forskellige politidistrikter, fremhæves ellers som måske den vigtigste metode. Journalisterne brugte også en masteropgave skrevet af politistuderende, der beskrev, hvordan de kortlagde voldtægter fra 2014 til 2019. Journalisterne har ikke tidligere indsendt bidrag til SKUP. Linket fører til en netartikel om en af casene. Flere artikler ligger som links i rapporten.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

Vores by 2023 (Fædrelandsvennen og iTromsø)

Af: Connie Bentzrud, Jan Oddvar Eide, Frode Nordbø, Håvard Karlsen, Sondre Zachariassen, Rune Ytreberg, Louise Andersen, Nicolai Bakkeli, Gisle Johansen, Marianne Lein Moe.

Undersøgelse af socioøkonomiske forskelle i forskellige bydele i Kristiansand og Tromsø, som tager udgangspunkt i en lignende undersøgelse, Fædrelandsvennen lavede i 2019 med tal fra SBB. Resultatet i Kristiansand er, at udviklingen går i den forkerte retning ved, at forskellene bliver større, mere fattigdom og større uligheder mellem bydelene.

Lokalpolitikere bliver konfronteret med valgløfter, som ikke er indfriet. I Tromsø bruges der desuden spørgeskemaer og interviews med blandt andet Bymissionen. Her er de kommunale lejligheder så dårlige, at de er "saneringsklare". Boligmarkedet i byen er i øvrigt så dyrt, at almindelige mennesker har problemer med at købe sig ind. iTromsø har brugt datadrevne metoder til at kombinere forskellige statistikker om levevilkår, løn og ejendomme.

Ytreberg vandt SKUP-prisen i 2004 for "Rovfiskerne" (NKR) og har ellers bidraget med 8 indlæg til SKUP. Bentzrud har tidligere leveret 10 historier for Fædrelandsvennen og TV2, Zachariassen to, Eide og Nordbø et bidrag. De øvrige har ikke bidraget før.

Projektlinket fører til fvn.nos samlingside, som indeholder åbne historier. En [tilsvarende oversigt findes her for iTromsø](#), men disse historier er bag betalingsmur. Begge mediehuse har udgivet mange artikler i serien.

[Link til projektet.](#)

[Link til metoderapporten.](#)

BRUG FOR HJÆLP? KONTAKT OS

Karina Oddershede Dahlgaard
graverredaktør, Gravercentret
karina@gravercentret.dk
tlf. 20194064

www.gravercentret.dk
gravercentret@gravercentret.dk